

VARIRAPORT

vabaühenduste riigieelarvest
rahastamise juhendi järgimisest
perioodil 2023-2025

Koostanud: Maarja-Liisa Kapaun

www.heakodanik.ee



SISUKORD

SISUKORD	2
KASUTATAVAD MÕISTED	3
SISSEJUHATUS	4
METOODIKA	6
KOKKUVÕTE	7
MINISTEERIUMIDE PRAKTIKAD	8
Haridus- ja Teadusministeerium	8
Justiits- ja Digiministeerium	9
Kaitseministeerium	10
Kliimaministeerium	11
Kultuuriministeerium	12
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	13
Rahandusministeerium	14
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	15
Siseministeerium	16
Sotsiaalministeerium	17
Välisministeerium	18
2023. AASTA RAHASTUSANDMED	19
HINNANGUD	20
Ministeeriumidele antud hinnangud	20
2016 ja 2025 keskmiste hinnangute võrdlus	21
Valdkondade keskmised tulemused 2023-2025	22
ANALÜÜS	24
SOOVITUSED	26
Toetuste saajate soovitusel ja mõtted	28
LISAD	30
Lisa 1. Hindamiskriteeriumid	30
Lisa 2. Ministeeriumidesse saadetud küsimused	32
Lisa 3. Toetusi saanud vabaühenduste küsimustik	34
Lisa 4. Vabaühenduste rahastamine 2023. aastal	36
Lisa 5. Hinnangute võrdlev koondtabel	37
VIIDATUD ALLIKAD	38

KASUTATAVAD MÕISTED

Avalik huvi – (*public interest*) kuigi mõiste tähendus sõltub kontekstist (juriidiline definitsioon on seotud erahuvi või põhiõiguste piiramise argumendiga, kui sellega saavutatakse ühine hüve on olulisem), oleme selles raportis ja hindamiskriteeriumides avaliku huvi all silmas pidanud üldisemat sõnastust, mis kätkeb võimalikult laia hulga ühiskonnaliikmete ootusi. Avalik huvi on [üldine hüve ja kahju vältimine ühiskondlikule hüvele](#). Riigieelarvest vabaühendustele toetuste jagamise kontekstis vaatleme raportis, kas ministeeriumide haldusalade toetusmeetmete juures on raha avalikus huvis kasutamise nõue arusaadavalt välja toodud. Selle nõude olemasolu koos avaliku huvi edendamise eesmärkide ja viidetega riiklikele arengukavadele on avalikus huvis tegutsevate vabaühenduste jaoks oluline, kuna tagab mittetulundusorganisatsioonide suurema ligipääsu meetmetele, välistades raha jagamise erahuvides tegutsevatele organisatsioonidele.

- Avaliku huvi näidetena saab välja tuua ühiskonnaliikmete ootused seaduste täidetuse, turvade, loodus- ja finantsressursside mõistliku kasutamise, otsuste läbipaistvuse, kultuuri hoidmise ja püsimise ning hea elukeskkonna osas. Lisaks on iga terve ja demokraatliku ühiskonna huvi ka see, et selles eksisteerivate vähemuste huvid oleks kuulda ja otsuste tegemisel esindatud.

Erahuvi – (*private interest*) mõistet käsitletakse finants- või juriidilisest aspektist laiemalt. [See hõlmab](#) nii materiaalsel (rahaline, varaline) kui ka [sotsiaalset, maine- ja eneseteostuslikku kasu](#). Mõnikord võib erahuvi üldsuse ja/või avaliku sektori huviga kattuda, teinekord aga neile ka vastanduda, põhjustades konflikte ja korruptsiooni.

Vabaühendus – vabatahtlikkuse alusel moodustunud valitsusväline, aga avalikus huvis tegutsev organisatsioon, mis on loodud mittetulunduslike eesmärkide saavutamiseks. Vabaühendused täidavad ühiskonnas olulist rolli näiteks kättesaadavate ja vajalike teenuste või ühistegevuste pakkumise näol, aga on ka demokraatia hoidmise lahutamatuks osaks avalikkuse teadlikkuse edendamise, avalikus elus osalemise ning riigiasutuste läbipaistvuse ja vastutuse tagamise kaudu.

Strateegiline partnerlus – pikemaajalise koostöölepe näol sõlmitud koostöövorm, mis tähistab avaliku sektori asutuse ja vabaühenduse püsivat koostööd probleemide kaardistamisel, arengueesmärkide seadmisel, lahenduste leidmisel, otsuste tegemisel ja ka ühiste eesmärkide elluviimisel. Strateegilise partnerluse eesmärk on kaasata neid organisatsioone, kellel on võimekus, oskused ja legitiimsus protsessi panustada. Strateegilise partnerluse lepet iseloomustavad üks või mitu järgmist tunnust:

- Strateegilise partnerluse leppe raames jagatakse ülesandeid, liikumaks tihedas koostöös valdkonna arenguks oluliste eesmärkide poole.
- Leppega kaasneb tegevustoetus, mille alusel pannakse paika teostatavate tegevuste tulemusmäärad ja ajakava. Eesmärk ei ole rahastada pelgalt konkreetset tegevust, vaid kokku lepitud eesmärgi saavutamist.
- Strateegilise partnerluse pooled on pea alati ministeerium ja vabakonna katusorganisatsioon, võrgustik või ekspertorganisatsioon.

Ligipääsetavuse spekter - kirjeldab, kui laia vabaühenduste ringkonna jõustamisele ministeeriumis keskendutakse. Raportis on mõiste kasutusel üldjuhul siis, kui ligipääs meetme(te)le oli võimalik väga kitsale ringile vabaühendustele (stiilis „ligipääsetavuse spekter on kitsas“).

SISSEJUHATUS

2016. aastal avaldas Vabaühenduste Liit [variraporti](#), et anda ülevaade [vabaühenduste riigieelarvest rahastamise juhendmaterjali](#) järgimise praktikatest erinevates ministeeriumides. Tuvastati, et juhendit järgis toona 6 ministeeriumit 11-st. Juhendi järgimisel võeti selles toodud nõuandeid eeskujuks enamasti osaliselt. Mitmetes valdkondades said vabaühendused tegevusteks toetusi taotleda kohalike omavalitsuste, riigiasutuste ja ettevõtete kõrval. See suurendas ebavõrdsust, kuna konkurssidel eelistati ministeeriumi enda või selle haldusala projekte. Vabaühendustele jagati mh Riigikogu eraldatud otsetoetusi ehk „katuserahasid“ (nende toetuste osakaal oli tõusutrendis). See praktika ei olnud kooskõlas ühenduste rahastamise põhimõtetega, milleks on seotus riigi strateegiliste eesmärkidega, läbipaistvus, ligipääsetavus ja tulemuste mõõdetavus. Lisaks puudus vabaühenduste rahastamise teemal sisuline omanik, kellel oleks rahastamise kohta ülevaade ja standardiseeritud (ava)andmed. Kõik eelnev hinnati sektori potentsiaali ärakasutamist halvavaks.

Arusaam vabaühenduste rahastamisest on võrreldes eelmise variraporti koostamise ajaga läbipaistvaid kihte juurde saanud. Kaasa on aidanud näiteks 2017. aastal Vabaühenduste Liidu ja Tartu Ülikooli koostöös loodud veebikeskkonna [MTÜ-raha](#) iga-aastane rikastamine riikliku rahastamise andmetega. Samuti ka riigi saldoandmike avaandmete kättesaadavaks muutumine alates 2021. aastast. Need tegurid on aidanud üsna täpselt sisse vaadata summasse, mis vabaühendustele riigieelarvest võimaldatakse. Samuti ka sellesse, millises osakaalus saadakse summasid teenuste pakkimise eest ning millises mahu toetustena.

Arusaam vabaühenduste rahastamisest on 10 aasta tagusega võrreldes läbipaistvaid kihte juurde saanud

Teisest küljest on riigieelarve kärbetest ja 2022. aastal eskaleerunud Ukraina sõjast tuleneva kaitse-eelarve suurendamise vajaduse tõttu endiselt aktuaalne ka vabaühenduste suunal näpuga näitamine. Põhjuseks väärarusaam, et kolmandasse sektorisse liigub ebaproportsionaalselt suuri summasid, mille kasutegur ühiskonnale on samas minimaalne, lisaks toimub see kõik veel ka justkui läbipaistmatult. Läbipaistvuse puudluse ja avaliku üldisema arvamuse vahel püsib endiselt dissonants, kuna vabaühenduste panus ja roll ühiskonnas ei ole piisavalt tunnustatud ja mõistetav. Jätkuvalt esineb ka ebaselgust rahastuse eesmärkide osas. Ühiskonnas ei ole päris selge, miks vabaühendusi riigi poolt rahastatakse ja milliste strateegiliste eesmärkide elluviimiseks neid seeläbi kaasatakse. Viimane puudutab negatiivses mõttes näiteks ka laiapindse julgeoleku valdkonda, millest agressiivse idanaabri tõttu igapäevaselt rääkima peame.

Vabaühendused on võimelised riigist agiilsemalt kriisidele reageerima

Raporti valmimise hetkel on maailmas veelgi konflikte ja allhoovusi, mis ühiskonnakorraldust laiemalt mõjutavad. Sõjaliste konfliktide eskaleerumine on toonud kaasa fookuse nihkumise kliimakriisilt sõjalis-poliitilistele teemadele. Nii jaotab Israeli ja Palestiina vahelise konflikti haripunkt üldise arvamuse kahte leeri. Samuti on eri riikides aina enam kanda kinnitamas paremäärmuslike vaadetega poliitilised jõud. Nende populaarsuse taga on erinevad põhjused, eesotsas sõdade ja halveneva kliima põhjustatud pagulaskriisidega ja keskmise inimese toimetuleku langusega, mis tekitavad ühiskonnas usalduse kriisi ja sellest tulenevat polariseerumist. Lühidalt, ka demokraatiat ähvardab murenemine.

Vabaühendustes on vajalikud oskused mainitud kriiside ja probleemide, aga ka teiste ühiskondlike kitsaskohtade leevendamiseks. Samuti on vabaühendused võimelised riigist agiilsemalt

kriisidele reageerima. Näiteks korraldasid täiemahulise sõja alguses Ukrainast Eestisse liikunud sõjapõgenike esmase ja kiire vastuvõtu just vabaühendused. Ka erineva humanitaar- ning tehnilise abi saatmisel sõjapiirkondadesse on tegusad olnud vabaühendused ja -tahtlikud. Usalduskriisiga toimetulekuks on just demokraatia ning kaasamispraktikatega tegelevate vabaühenduste panus väga oluline, mistõttu neid riigi arengukavade elluviimisel partneritena kaasatakse.

Usalduskriisiga toimetulekuks on just demokraatia ning kaasamispraktikatega tegelevate vabaühenduste panus väga oluline

Euroopa Liidu tasandil elavnes 2025. aasta aprillis taas vabaühenduste rahastamise teemaline arutelu, kui [Euroopa kontrollikoda avaldas selleteemalise raporti](#), milles ühenduste rahastamist killustatuks ja läbipaistmatuks nimetas. [Kontrollikoja sõnul](#) on puudulik näiteks piisava ülevaate saamine rahastatavatest organisatsioonidest, mis võimaldab vabaühendustele mõeldud toetusi taotleda ka erahuve esindavatel organisatsioonidel (enamikes ELi riikides, sh Eestis puudub vabaühenduse õiguslik definitioon). See omakorda õhustab vabaühenduste avaliku huvi esindamise põhimõtteid, toites segase või olematu vabaühenduste rolli narratiivi ühiskonnakorralduses. Kontrollikoja poolt raportis esitletud probleemide seas toodi välja ka kontrolli puudumist selle üle, kas rahastamiseks korraldatakse avatud (ligipääsetavaid) taotlusvoore ning kas rahastatavate tegevus on kooskõlas Euroopa Liidu väärtustega.

Vabaühenduste rahastamist puudutab ka üldine riigisiseste toetuste jagamise kultuur Eestis. 2025. aasta suvel avaldas Riigikontroll [kontrollaruande 2024. aasta kohta](#), milles tõi esile, et riigisiseste toetuste jagamine tuleb muuta läbipaistvamaks. Riigikontrolli hinnangul ei ole seni riigisiseste toetuste jagamise üldisi reegleid paika pandud, projektipõhiste toetuste

tunnustega toetusi on paigutatud tegevustoe-tuste alla ja järelevalve neile puudulik.

Muuhulgas samade üldiste toetuste jagamise reeglite paikapaneku eesmärgil on Rahandusministeerium 2025. aasta sügise hakul kokku võtnud [riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu kooskõlastusringi](#), millega täpsustatakse ka riigisiseste toetustega seonduvat. Seadusemuudatusega soovitakse muuta vabaühendustele jagatavad toetused täielikult projektipõhiseks. Ministeeriumidele plaanitakse anda veidi enam kui aasta, et toetuste andmist reguleerivad õigusaktid vajalike muudatustega sisustada. Meie hinnangul avaldavad eelnõuga planeeritavad muudatused negatiivset mõju vabaühenduste rahastamise üldisele läbipaistvusele ja ligipääsetavusele. Seda põhjusel, et strateegilise partnerluse praktika kasutusele võtnud ministeeriumides, kus vabaühenduste rahastamise üldine kontseptsioon juba läbimõeldum on, tuleb sellega tegelema asuda otsast peale.

Läbipaistvuse suurendamiseks ja vabaühenduste rolli selgitamiseks on mõistlik üle vaadata, millisel moel vabaühenduste rahastamise praktikad 8-10 aasta taguse ajaga võrreldes muutunud on. Seepärast valisime **variraporti koostamise eesmärgiks** pea 10 aasta taguste praktikate võrdlemise praegustega, lähtudes selleks nii uutest kogutud andmetest kui ka 2016. aastal avaldatud vabaühenduste rahastamise variraportist.

Keskendume uues raportis eelkõige 2023. aastale, kuid kajastame ka sellest hiljem aset leidnud või planeeritavaid muudatusi. Seda põhjusel, et valitsuse otsusega ei jaotata 2024. aastast alates riigieelarve II ja III lugemise vahel poliitikute poolt enam otsetoetusi ehk „katuserahasid“. Samuti on mitmes ministeeriumis paari viimase aasta jooksul toimunud suured (sh haldusalade vahelised) ümberkorraldused, mille kajastamata jätmine annaks olukorrast ebatõese pildi.

Variraporti koostas **Maarja-Liisa Kapaun**, Vabaühenduste Liidu huvikaitsespetsialist.

METOODIKA

Kogu raporti hinnangute aluseks on [ühenduste rahastamise juhendmaterjal](#), milles olevate soovitude ja põhimõtete järgimist ministeeriumides ka 2016. aastal koostatud rahastamise variraportis vaadeldi.

Järjekorras teise vabaühenduste riigieelarvest rahastamise variraporti koostamisel püstitasime eesmärgiks, et ministeeriumide praeguste praktikate hinnanguid oleks võimalik eelmisega võrrelda. Selleks andsime hinnangu samadele kriteeriumitele, mida kasutati 2016. aasta variraportis (vaata hindamiskriteeriume lk 30).

Hindamiskriteeriumid paigutuvad kuude teemagruppi: avalik huvi; tulemuslikkus; kaasatus; läbipaistvus; ligipääsetavus; võimekus. Iga kriteeriumi täidetuse korral sai ministeerium ühe plusspunkti ning mittetäidetuse korral miinuspunkti. Osalisel täidetusel märgiti tulemuseks „nii või naa“ ehk „+/-“. Valdkonna hinde kujunemisel mängis rolli plusspunktide arv. Miinus- ja poolpunktid olid kaalukausiks.

2016. aasta variraportis anti teemagruppide tulemused edasi värvikoodidega, kus punane oli kõige kehvem tulemus ning järgnesid paremuse suunal oranž, kollane, heleroheline ja kõrgeima tulemuse värvina tumeroheline. Hall värv tähistas olukorda, kus hindamine polnud info vähesuse tõttu võimalik. Värvikoodide sisuline tähendus on teemagrupi sisulise täidetuse osakaalu näitamine (0%-100%). Säilitasime võrreldavuse eesmärgil värvikoodid ja andsime hinnangu esialgu samamoodi. Peale värvikoodidega hinnangute valmimist kodeerisime need ümber ka 5-palli süsteemi, kus 1 on kõige kehvem tulemus ja 5 kõige kõrgem (vt paremal).

Info hinnangute andmiseks kogusime kirjalikul teel. Selleks saatsime ministeeriumidele raporti koostamise eesmärgi ja tausta avava kirja koos küsimuste ankeediga (vaata esitatud küsimusi lk 32). Avaldame tänu kirja adressaatidele: Britt Saarsen Haridus- ja Teadusministeeriumist; Kairi Sirkel Justiits- ja Digiministeeriumist; Marika Tuusis Kaitseministeeriumist; Kadri Land Kliimaministeeriumist; Reelika Väljaru

Kultuuriministeeriumist; Joonas Pärenson Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist; Merle Küngas Rahandusministeeriumist; Silver Salla Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumist; Minna Harjo Siseministeeriumist; Marilin Sternhof Sotsiaalministeeriumist; Kairi Saar-Isop Välisministeeriumist; Tanel Oppi Keskkonnainvesteeringute Keskusest (KIK); Andrea Kivi Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskusest (ESTDEV).

Ministeeriumide praktikaid kirjeldavate peatükide valmimisel saatsime need samadele adressaatidele tagasisidestamiseks. Tagasisidet ei andnud Justiitsministeerium. Ülejäänud ministeeriumide tagasiside abil parandasime vajadusel peatükkide sõnastust või (vajadusel) selgitasime soovitudele tuginedes paremini ministeeriumide praktikaid.

Numbri- line hinne 2025	Värvikood 2016	Selgitus (2016 ja 2025)
5		Rahastamispraktika vastab hea rahastamise põhimõttele (juhendmaterjalile). Eeskujulik!
4		Rahastamispraktikas on põhimõtte järgimiseks üksikuid arendamisvõimalusi. Hea!
3		Rahastamispraktika vastab põhimõttele mõningal määral, parandused on võimalikud!
2		Rahastamispraktika arvestab hea rahastamise põhimõttega minimaalselt. Parandused on vajalikud!
1		Rahastamispraktika ei vasta hea rahastamise põhimõttele.
-		Rahastamispraktika vastavust kriteeriumile ei saa või on raske info puudumise tõttu hinnata.

Korraldasime ka rahastatavatele vabaühendustele võimaluse rahastuspraktikate suunal kaasa rääkida (küsimustik lk 34), lootuses, et nii saame iga ministeeriumi kohta ka vabaühenduste endi antud tagasisidet kajastada. Kaasrääkimise aktiivsus oli paraku väga madal, mistõttu avaldasime kogutud mõtted eraldiseisvas peatükis soovitustena (vaata peatükki lk 28).

KOKKUVÕTE

Võrreldes eelmises variraportis vaadeldud perioodiga on ministeeriumide tulemused vabaühenduste rahastamisega seoses enamasti paranenud. Endiselt peetakse vabaühenduste rahastamispraktikate kujundamisel enim silmas ligipääsetavust ja avaliku huvi eest seismist (mõni ministeerium vähem, teine rohkem). Hinnang rahastamispraktikate läbipaistvale korraldatusale paranes samuti, kuid võrreldes eelmise raportiga on näha teatavat fookuse nihet spetsiifilisemalt rahastatud tegevuste tulemuslikkuse hindamise suunal. Ministeeriumiti on suuremat rõhku hakatud pöörama rahastatavate ühingute kaasamisele voorude planeerimisse.

Probleemid, mis 2023.-2025. aastatel ilmnesid, viitasid samas endiselt rahastusvoorude planeerimisel ja avaliku huvi eest seismisel vabaühenduste kaasamise strateegia nõrkusele. See mõjutas otseselt toetuste jagamise läbipaistvust ja ligipääsetavust, muutes protsessi kohati kaoatiliseks ja halduskoormuse poolest ministeeriumidele üle jõu käivaks. Ministeeriumid, mille haldusalades toimus viimastel aastatel ümbermängimisi, uute valdkondade liitumisi või kus loodi sootuks uus ministeerium, on siiani mujalt kaasa tulnud praktikate ja võimalike vajaduste vahelises vaakumis.

Mitmed ministeeriumid on jõudnud otsusele, et taotluste menetlemise keskkond on kõige kulusam ja mugavam taotluste ning aruandluse koondamise keskkond. Samas ei pruugi taoliseks otstarbeks loodud keskkonnad võimaldada avalikku juurdepääsu koondatud aruandlusele. Ministeeriumi poolt rahastatute tegevuse tulemused võivad jääda arusaamatuks. Sellisel juhul puudub avalik teadmine rahastuse üldiste eesmärkide saavutamisest, mis omakorda sillutab teed usaldamatusele ja vabaühenduste ning ministeeriumi suunal näpuga näitamisele. Kui pole selge, kuhu ja miks raha läheb, või kui peab seda infot iga rahastatu veebist eraldi otsima, pole tegemist läbipaistva praktikaga. Viimast on välja toonud ka [Euroopa Kontrollikoda](#).

Vaadeldud perioodil ei jagatud rahastust alati avalike konkursside kaudu. Sealjuures ei olnud konkursivaba finantseerimine ka rahastamise üldist korda reguleerivais dokumentides reguleeritud. Kui konkursse korraldati, siis sageli vaid käskkirjade alusel, ilma ühtse ministeeriumiülese kontseptsiooni või õigusraamita. Osalt puudusid sõnastatud reeglid, mis tagaksid läbipaistvuse ja välistaksid rahastuse abil erahuvides tegutsemise võimaluse. Rahastatu avalikus huvis tegutsemise nõue ei seisa kõigi ministeeriumide vabaühenduste rahastamise kordades. Ministeeriumi vaatevinklist on avalike huvide teenimine loomulik asjade käik ja vabaühendustele suunatud rahastuse taotlejad peaksid seda iseenesestmõistetavalt teadma. Nõude puudumine võib rahale kandideerima tuua ka organisatsioone, mis on pigem kasumi teenimise suunitlusega.

Ühest küljest paistavad positiivselt välja nende ministeeriumide hindamistulemused, kus strateegilise partnerluse praktikad rakendatakse. Teisalt esines enam kui pooltel ministeeriumidel vabaühenduste rahastamise korralduses suuremaid või väiksemaid probleeme, mis kajastuvad ka hinnangutes. Rahastuse tulemuste hindamiseks puudusid näiteks selged indikaatorid ja ligipääs aruannetele oli ebapiisav. Voore kokkuvõtvaid koondanalüüse sageli ei koostatud ega avalikustatud. Rahastatud vabaühenduste võimekuse kasvatamise eesmärk ei olnud samuti piisavalt hinnatav, sest puudusid sobivad mõõdikud.

Esines probleeme ka vabaühenduste kaasamisega voorude planeerimisse. Kaasamine ei toimunud piisavalt varakult (planeerimise etapis) ning voorude kohta tagasiside kogumisel ei näidanud osad ministeeriumid üles soovi, proaktiivsust või süsteemsust.

Lahendus peitub läbipaistva ministeeriumiülese vabaühenduste rahastamise kontseptsiooni loomises, mis võimaldaks toetusi jagada eesmärgipärasemalt, kontrollitavalt ja avalikke huve paremini teenides.

MINISTEERIUMIDE PRAKTIKAD

Haridus- ja Teadusministeerium

Haridus- ja Teadusministeeriumis on 2025. a sügisel käimas strateegilise partnerluse kolmas voor. Toetuse andmise tingimused on edaspidi kehtestatud käskkirja asemel määrusega.

Avalik huvi HTM-i [vabaühenduste toetamise tingimustes ja korras](#) on selgelt määratletud, et rahastuse taotleja peab olema avalikke huve edendav vabaühendus. Antavad toetused on määruuses seotud arengukavade ja programmidega. [Veebist](#) on rahastamise eesmärgid ja valikukriteeriumid lihtsasti leitavad. 2022-2024 jaotusid partnerid poliitikakujundajateks ja elluviijateks, kuid 2025–2027 kärbete tõttu ei jätkata eraldi poliitikakujundamise partnerlusega.

Tulemuslikkus Rahastamise tingimused toetavad eesmärkide saavutamist ja arengukavade elluviimist. Tulemuslikkuse hindamisel peavad kõik partnerid ühe tegevusena mõõtma ja analüüsima tegevuste elluviimise tulemuslikkust ning mõju. Kinnitatud on kesksed hindamiskriteeriumid (§ 4 lõiked 2-4 seavad osades valdkondades lisakriteeriumid), mille kasutamisele on kehtestatud [metoodika ja kord](#). Rahastatud tegevuste aruandlus asub taotluste menetlemise keskkonnas (ei ole avalik). Veebis on kirjas rakendustegevused, eelnevate voorude koondatud tulemuslikkuse analüüsid mitte. Raha jagamise kulutõhusust parandatakse ministeeriumi sõnul samm-sammult. Viimane muudatus on hindamiskomisjoni üheastmeliseks muutmine. Muudatusvajadusi ja -ettepanekuid on ministeerium otsinud partnerite aruandlusest, samuti strateegilise partnerlusega rahulolu uuringust.

Kaasatus Ministeerium kaasab vabaühendusi [rahastamise tingimuste väljatöötamisse](#) erinevatel [viisidel](#). Rahastamisperioodi lõppedes küsitakse ka tagasisidet.

Läbipaistvus Veebis on rahastamist puudutav [info](#) lihtsasti leitav. Rahastamise korra põhimõtted on kooskõlas vabaühenduste rahastamise juhendmaterjaliga. Olemas on ka [majasisene riigieelarveliste toetuste andmise kord](#). Toetusi eraldatakse avaliku konkursi alusel. Riigieelarve seletuskirjast (RES) leiab toetatavad tegevusvaldkonnad, [ministri käskkirjast](#) ka toetuse saajad koos toetatavate tegevustega. Toetuste kasutamise aruanded ei ole avalikud (taotluste menetlemise keskkonnas). Hindamiskomisjoni koosseis on samas nimeliselt [avalik](#). Samast on leitav ka komisjoni töökord. Hindamiskriteeriumid kirjeldatakse määruuses. Peale võimalike puuduste kõrvaldamist (kui neid esineb) ja hindamist antakse taotlejaile komisjoni tagasisidest ja otsusest kirjalikult teada.

Ligipääsetavus Toetuse andmise tingimused on eesmärkidega kooskõlas. Kehtestatud on selged rahastamise reeglid ja valikukriteeriumid. Erandid (nt sihtfinantseerimine) on korras selgitatud ja peavad olema põhjendatud. Kaasfinantseeringu osakaalu ja nõuet ministeeriumis ei ole.

Võimekus Ühenduste võimekuse kasv on seatud eesmärgiks. Abikõlblikud kulud toetavad professionaalsuse kasvu. Toetuste mõjuhindamist ühenduste võimekusele ei tehta.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	4	5	Avalikus huvis tegutsemise nõue on selgelt väljendatud.
Tulemuslikkus	4	4	Koondatud tulemuste analüüsi lõppenud voorude kohta veel pole.
Kaasatus	5	5	Partnerite kaasamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid.
Läbipaistvus	3	4	Toetuste kasutamise aruanded ei ole avalikult kättesaadavad.
Ligipääsetavus	4	5	Ligipääsetavus on võrdselt tagatud.
Võimekus	4	4	Tingimused võimekuse kasvuks on loodud. Toetusmeetmete mõju ühenduste võimekusele ministeeriumi poolt ei hinnata.

Justiits- ja Digiministeerium

Justiitsministeerium rahastab kahele sihtrühmale (puuetega inimesed ja pensionärid) täiendava õigusabi pakkumise eesmärgi täitmiseks vabaühendusi läbi avaliku konkursi. Kvalifitseerunuks loetakse vaid sellised organisatsioonid, mis on vähemalt 2 aastat tegutsenud ja vastava sihtrühma esindusorganisatsioonid.

Tuginedes riigi avaandmetele andis Justiitsministeerium näiteks 2023. aastal lisaks eelnimetatud esindusorganisatsioonidele toetusi veel 19 organisatsioonile summas 3,7 mln eurot, kuid rahastamise eesmärgid ja tingimused ei ole üheselt ja läbipaistvalt välja toodud. Ühenduste rahastamise läbipaistvus on seega vähenenud ja ligipääsetavuse spekter väga kitsas.

Avalik huvi [Rahastamise tingimused](#) ei sätesta, et toetatakse vaid avalikes huvides tegutsevat organisatsiooni. Strateegilise partnerluse praktikat sisse seatud ei ole. [Veebilehelt](#) on võimalik leida informatsiooni rahastamise eesmärgi kohta.

Tulemuslikkus Hindamisel on ministeerium laiemaks sihiks seadnud eesmärgi, et inimesed ja ettevõtted saavad oma õigusküsimused tõhusalt lahendatud ([JM programm 2023-2026](#)). Vabaühendusi puudutava osas aga, et eakate ning puuetega inimeste õigusnõustamise kättesaadavust on parandatud. Tulemuslikkuse hindamiseks puuduvad meetodika ja kord. Tulemuslikkust mõõdetakse aruandluses esitatud õigusnõustamise tundide arvu, nõustatute arvu, territoriaalse kaetuse jms alusel.

Kaasatus Rahastatavate ühenduste kaasamine alusdokumentide, rahastustingimuste,

protsessi ja rahastaja töökultuuri osas ei ole Justiitsministeeriumis aktuaalne. Kaasamiseks loetakse kooskõlastusringil arvamuse esitamise võimaluse pakkumist.

Läbipaistvus Avaliku konkursi info on leitav ministeeriumi veebilehel. Taotluste hindamise korra ja hindamiskriteeriumid sätestab [ministri määrus](#). Hindamiskomisjoni koosseis on [avalik](#). Konkursi tulemused avalikustatakse ministri [käskkirjaga](#), mille lisas olev komisjoni otsuse protokoll loetakse tagasisideks taotlejale. Organisatsioonide aruandlust rahastatud tegevuste kohta ei avalikustata. 2023. aastal konkursside väliselt jagatud toetuste kohta on infot keeruline leida.

Ligipääsetavus [Rahastamistingimustes](#) kirjeldatud valikukriteeriumeid järgitakse. Erandeid ei kirjeldata, kuna määrus reguleerib kitsast valdkonda. Konkurss kitsendab loomulikult teel vastava võimekusega organisatsioonide ringi. Kitsas valdkonnas diskrimineerimist ei esine, kuid pole arusaadav, mis viis (nt 2023. aastal) nende toetamise otsusteni, mida riigi toetatava õigusnõustamise rahastamise kord ei reguleeri. Üldine ligipääsetavuse spekter on väga kitsas.

Võimekus Rahastuse saanud organisatsioonidel on osaline võimalus toetustest organisatsiooni üldkulusid katta. Ministeeriumi hinnangul toetab rahastus ühenduste professionaalsust ja tegevuste jätkusuutlikkust. Vabaühenduste võimekusi hinnatakse kitsalt (telefoni ja veebi teel vastamise kiirus). Samamoodi ka seda, millisel määral toetusesaajate võimekus rahastamise tulemusel kasvas.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus, põhjendus (kui hinne on muutunud)
Avalik huvi	3	3	Eraldi vabaühenduste toetamise kontseptsioon puudub.
Tulemuslikkus	2	2	Kasutusel on väljundindikaatorid ning üldisi koondanalüüse ei tehta.
Kaasatus	1	1	Sisuline vabaühenduste kaasamine toetamise tingimuste koostamiseks või tagasisideandmiseks pole aktuaalne.
Läbipaistvus	3	2	Pole selge, millistel alustel muid toetusi jagati (lisaks konkursile).
Ligipääsetavus	3	3	Rahastusvoorud puudutavad lisaks õigusbüroodele väga kitsast osa vabaühendusi.
Võimekus	3	3	Kuna rahastus on ministeeriumi konkreetse eesmärgi täitmisele (täiendav õigusabi) suunatud, siis vabaühenduste võimekusi toetatakse vaid selles kitsas osas.

Kaitseministeerium

Avalik huvi [Rahastamise kord](#) ei kirjelda ot-
sesõnu, et rahastatakse avalikus huvis tegutse-
vaid organisatsioone. Toetuste seotus minis-
teeriumi strateegiliste eesmärkidega on koos
toetuse andmise eesmärkidega korras välja
toodud. Rahastamise eesmärkide kohta on või-
malik lisainformatsiooni saada [ministeeriumi](#)
[veebilehelt](#). Strateegilise partnerluse kokkulep-
peid ei seota.

Tulemuslikkus Ministeeriumi hinnangul või-
maldavad toetuste taotlejale seatud tingimu-
sed (lepingutes) hinnata üldist rahastamise tu-
lemuslikkust. Seda tehakse aruannetest leita-
vate mõõdetavate eesmärkide täidetuse kirjel-
duste pinnalt. Toetuste kasutamise aruanded
on avalikus [dokumendiregistris](#). Nende pinnalt
koostatakse ka koondülevaade, millega hinna-
takse omakorda toetuste tulemuslikkust. Koge-
muse pinnalt täiendatakse menetlusedokumen-
tide vorme ja koostatud on [ka juhis toetuse taot-
lejale](#). Ministeerium plaanib kulutõhususe pa-
randamiseks üle minna taotluste menetlemise
infosüsteemi kasutamisele. Tingituna kaitse-
valdkonnas üha suurenevast konkurentsist saa-
vad projektitoetust (voorus äriühingud koos va-
baühendustega) alla 50% taotlustest, üldjuhul
kõik osalises mahus.

Kaasatus Vabaühendustega ei konsultee-
rita rahastamise tingimuste väljatöötamisel.
Eesmärgid tulenevad otseselt Kaitseministeer-
iumi strateegiast. Ministeerium kaalub kaasa-
rääkimise võimaluse andmist, kui rahastamise
alusdokumentide kaasajastamine päevakorda
tõuseb.

Läbipaistvus Ministeeriumi strateegilised
eesmärgid on konkursside juures avalikustatud
ja [veebilehel](#) rahastamise põhimõtete ja tingi-
muste info kättesaadav. Toetusi jagatakse ava-
liku konkursi alusel. Toetuste kasutamise
aruanded on avalikult kättesaadavad ministeer-
iumi [dokumendiregistris](#). Ka hindamiskomisjo-
nide moodustamise [käskkirjad](#) on samast leita-
vad (koosseis ametikohtade põhiselt kirjelda-
tud). Vabaühendused saavad enne lõplikku ra-
hastamise kohta tehtavat otsust esitada oma-
poolse seisukoha.

Ligipääsetavus Kehtestatud rahastamise reeg-
lid on selged ning rahastamise korras erista-
takse projekti- ja tegevustoetust. Tegevustoe-
tust loeb ministeerium vabaühenduse tervikliku
arengu ja tegevuse toetuseks ja projektitoetust
eesmärkide täitmiseks läbiviidavate tegevuste
korraldamise rahastuseks. Teenuse delegeeri-
mist korraldatakse halduslepinguga. Hetkel
kehtiv [määrus](#) lubab erandkorras antavat toe-
tust, mis on põhjendatud ja strateegilisi ees-
märke toetav. Reeglina jagatakse toetusi läbi
konkursside. Projektitoetuste puhul tuleb arves-
tada, et ministeerium toetab projekte kaasfi-
nantseeringuga kuni 45%.

Võimekus Ministeerium ei teosta oma
valdkonnas tegutsevate vabaühenduste vaja-
duste hindamist. Tegevustoetusi samas mõtes-
tatakse ühenduste professionaalsuse ja jätku-
suutlikkuse hoidmise toetustena. Tegevustoe-
tustest on ühendustel võimalik osaliselt ka üld-
kulusid katta. Ühenduste võimekusi ja nende
arengut ministeerium ei mõõda.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	4	4	Avalikus huvis tegutsemise nõue määru- ses puudub (sõnastus pigem välistab toetuse erahuvides kasutamise). Sõlmitakse pikaajalisi tege- vustoetuse lepinguid.
Tulemuslikkus	4	5	Rahastamise tulemuslikkust hinnatakse ka üldises plaanis.
Kaasatus	4	1	Ministeerium ei konsulteerinud vabaühendustega rahastamistingimuste osas (2016 variraport viitab, et toona konsulteeriti).
Läbipaistvus	4	4	Hindamiskriteeriumid ja punktide jaotamise põhimõtted pole kätte- saadavad.
Ligipääsetavus	3	5	Rahastamise eesmärk on avalikustatud ja toetuse andmise tingimuste asjakohasust on võimalik hinnata.
Võimekus	3	3	Rahastuse mõju hindamisi ühenduste võimekusele ei tehta.

Kliimaministeerium

2023. aasta 1. juulist korraldati endine Keskkonnaministeerium ja oluline osa Majandusministeeriumist ümber Kliimaministeeriumiks, millega kaasnes ka uue ministeeriumi struktuuride korrastamine ning käivitamine. Vabaühenduste rahastamise üldisi tingimusi välja töötatud ei ole. Kasutusel on meetmepõhised õigusaktid. Toetuste andmine on delegeeritud erinevate rakendusasutuste juurde.

Avalik huvi Meetmepõhistes toetuse andmise tingimustes ei ole otsest nõuet toetuse saaja avalikus huvis tegutsemisele. Üldjuhul viidatakse voorude korralduslikes dokumentides arengukavadele, millesse toetus panustab (EL toetuste puhul kõige enam; sihtfinantseerimise lepingutes samas mitte). Ministeeriumi [veebis](#) ei ole rahastamisega seonduv informatsioon koondatult leitav. Meetmepõhiselt saab infot otsida rakendusüksuste kodulehtedelt ([KIK](#), [RTK](#), [EIS](#)). Strateegilise partnerluse praktikat ei ole kasutusele võetud.

Tulemuslikkus Ministeeriumi hinnangul toetavad esitatud tingimused eesmärkide saavutamist (eriti EL struktuuritoetuste puhul). Sihtfinantseeringute (2023. aasta) juures laiemat eesmärki ei defineeritud. EL struktuuritoetuste osas on rahastamise tulemuslikkuse hindamine võimalik. Selleks on kokku lepitud [kriteeriumid ja kord](#). Aruandluse vormid sisaldavad ka tulemusindikaatoreid (kui pole EL rahastus, siis sõltub sõnastatud nõuetest). Rahastatud tegevuste tulemuste kohta on info leitav RTK või KIK veebis. Tulemuste põhjal tehakse koondanalüüsi ja saadud teabe alusel muudetakse vajadusel meetmeid. Nii KliM kui KIK esindaja hindavad raha jagamise protsessi kulutõhusaks.

Kaasatus EL toetuste puhul on sidusgruppide kaasamine kohustuslik. Kõigil soovijatel on võimalus arvamust avaldada [Eelnõude infosüsteemis](#). KIK korraldab kliendiküsitlusi, andes tulemused ka ministeeriumile (kaasatuse valdkonna suhteliselt kõrge hinde põhjendus).

Läbipaistvus Rakendusüksuste veebilehtedel on toetusmeetmete info leitav (KIK, RTK, EIS). KliM veebis viited [välisrahastusele](#). Erinevate meetmepõhiste dokumentide kooskõla vabaühenduste riigieelarvest rahastamise juhendmaterjaliga pole võimalik täielikult hinnata. Kõik taotlejad saavad ministeeriumilt tagasisidet. Toetuste kasutamise aruandeid saab otsida [ministeeriumi dokumendiregistrist](#). Toetusi ei jagata alati avaliku konkursi korras.

Ligipääsetavus Dokumentides kehtestatud rahastamise reegleid järgitakse. Ühtse vabaühenduste rahastamise korra puudumise tõttu ei esine rahastusliikide eristamist ühes konkreetses dokumendis ja erandid on selgituseta. Kui kehtestatud, on toetamise tingimused objektiivsed, mittediskrimineerivad ja eesmärgi suhtes asjakohased. Kaasfinantseeringu nõuded mõistlikud (KIK tõi välja, et ühingutele on need mõistlikumad kui KOV-idele või ettevõtetele).

Võimekus Ministeerium hindab vabaühenduste vajadusi seoses EU struktuuritoetustega. Rakendusüksused jagavad taotlejate huvi ja tagasiside kohta infot. Ühenduste pädevuse ja jätkusuutlikkuse hoidmise kontekstis toob ministeerium eeskujuna esile EU struktuurifondide toetused. Toetuste mõju hindamine ühenduste võimekusele üldiselt ebaselge. Organisatsiooni üldkulude katmise võimalus sõltub meetmest.

Põhimõte	Hinne 2016 Keskkonna/ majandusmin	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	3/4	3	Ministeeriumi veebist teavet keeruline leida, strateegilise partnerluse praktikat pole kasutusele võetud.
Tulemuslikkus	3/3	4	Tulemuslikkuse hindamine pole ühtlaselt reguleeritud.
Kaasatus	3/3	4	EU toetuste puhul on kaasamine kohustuslik. Lõppenud voorusid saab tagasisidestada. KIK korraldab kliendiküsitlusi.
Läbipaistvus	2/3	2	Toetusi ei jagata alati avaliku konkursi korras.
Ligipääsetavus	3/3	3	Takistavaks teguriks osutub konkursita toetuste jagamine.
Võimekus	3/3	3	Rahastuse toel võimekuse kasvu hindamine üldiselt ebaselge.

Kultuuriministeerium

Avalik huvi Kultuuriministeeriumi toetusi reguleerivad määrused (1, 2, 3, 4, 5, 6) ei viita otseõnu rahastatavate ühenduste avalikus huvis tegutsemise nõudele. Seos peitub rahastatavate tegevuste eesmärgis. Samas viitavad õigusaktid arengukavadele ja eesmärkidele, millesse toetused panustavad. Rahastamise eesmärgid on ka [veebist](#) leitavad. 2024. aastal seadis ministeerium MUMURA (muuseumide, muinsuskaitse ja raamatukogude) valdkonnas sisse strateegilise partnerluse.

Tulemuslikkus Tulemuslikkuse hindamine toimub valdkonniti erinevalt ja ebaühtlaselt. Kohati loetakse mõõdikuteks sündmuste, materjalide ja koostööpartnerite arvu, kohati riigi ootuste täitmist. Toetussummade jaotumine võib olenevalt voorust toimuda võimekuse alusel. Samamoodi võib katusorganisatsioonide toetus oleneda liikmete arvust. Näiteks MUMURA valdkonnas esines ministeeriumi esindaja sõnul 2023. aasta hindamisel üsna suur subjektiivsus ja puudus konkreetne hindamismetoodika, kuid 2024. aastal muudeti MUMURA valdkonnas [rahastamise korda](#), mis aitab valdkonnas tulemuste hindamist objektiivsemalt korraldada.

Kaasatus Huvirühmasid on olenemata valdkonnast läbiva praktikana rahastamise tingimuste ja alusdokumentide väljatöötamisse kaasatud. Ka raha kasutamise järel küsitakse ühendustelt tagasisidet. Samuti planeeritakse regulaarseid tagasiside küsimisi rahastusvoorude keskele (v.a. spordivaldkonnas).

Läbipaistvus Toetusi eraldatakse avaliku konkursi alusel. Ministeeriumi [veebist leiab lihtsasti](#) informatsiooni eri valdkondade toetuste

kohta. Toetuste kasutamise aruanded on toetuste menetlemise süsteemis, võimalik on otsida ka [dokumendihaldusest](#). Ministeerium kaalub nende koondamist enda veebi (voorude alamlehtedele). Taotluste hindamise korra ja hindamiskriteeriumid sätestavad valdkondlikud määrused. Hindamiskomisjoni koosseis nimeliselt avalik (MUMURA valdkonnas ka [punktisüsteem](#)). Taotlusvoorude tulemuste kohta jagatakse vabauhendustele tagasisidet.

Ligipääsetavus Valdcondades on kehtestatud selged rahastamise reeglid ja valikukriteeriumid. Kultuurilise mitmekesisuse toetuste puhul eristatakse määruses tegevus- ja projektitoetus. MUMURA valdkonnas antakse uue rahastamise korra alusel samuti tegevustoetust (poliitika kujundajatele) ja projektitoetust (poliitika rakendajatele). Erandeid (nt sihtfinantseerimine) määrused ei selgita. Toetuse andmise tingimused on objektiivsed, mittediskrimineerivad ja asjakohased. Valdcondanti on kehtestatud erinevad kaasfinantseeringu piirmäärad.

Võimekus Rahastamisega soovitakse toetada ühenduste professionaalsust ja jätkusuutlikkust. Samas võimekuse kasvu hindamiseks metoodikat hetkel kasutusel ei ole (MUMURA valdkonna esindaja hinnangul ei ole võimekuse kasvu praegu võimalik objektiivselt hinnata, kuid süsteemi loomiseks planeeritakse samme; kultuurilise mitmekesisuse, rahvakultuuri ja spordivaldkonna esindajate hinnangul saab võimekuse kasvu ka praegu hinnata). Ühenduste vajadusi hinnatakse kas taotluste põhjal või otse suhtluses. Osadest toetustest on võimalik katta ka organisatsioonide üldkulusid.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	3	4	Toetuste seosed strateegiliste dokumentidega on enamasti leitavad, ühes valdkonnas võeti kasutusele strat. partnerluse praktika.
Tulemuslikkus	3	3	Toetuste tulemuslikkuse teave paikneb killustatult, mitte koondatult. Tulemuslikkuse hindamine ebaühtlane.
Kaasatus	2	5	Ühenduste kaasamist nähakse tööriistana meetmete valideerimisel.
Läbipaistvus	4	4	Aruandlusest hetkel keeruline avalikku ülevaadet saada, kuna see paikneb killustatult.
Ligipääsetavus	4	5	Avalikud konkursid, tagatud ligipääs, selged nõuded.
Võimekus	3	3	Toetuste mõju ühenduste võimekuse kasvule ei ole hetkel võimalik mõõta, kuna selleks puuduvad sobivad mõõdikud ja metoodika.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Ühtne vabaühenduste rahastamise kord puudub. Meetmeti erinevaid rahastamise tingimusi reguleeritakse erinevais aktides (määrused, käskkirjad). Võrdsuspoliitikate valdkonnaga koos tuli Sotsiaalministeeriumist üle strateegiline partnerlus.

Avalik huvi Vabaühenduste rahastamis-meetmeid reguleerivates aktides (1, 2) ei viidata otseselt toetuse taotleja avalikus huvis te-
gutsemise nõudele (taotlejaile seatud tingimu-
sed samas välistavad toetuste erahuvides kasu-
tamise). Enamasti viidatakse aktides arenguka-
vadele, millesse meetmetega panustatakse. Al-
gamas on uus võrdsuspoliitikate valdkonna
strateegilise partnerluse voor.

Tulemuslikkus Ministeeriumi hinnangul toeta-
vad rahastamistingimused eesmärkide saavu-
tamist ja võimaldavad hinnata rahastamise tu-
lemuslikkust (eriti EL toetuste puhul). Uue stra-
teegilise partnerluse perioodiga alustava võrd-
suspoliitikate valdkonna ja 1.01.2024 Regio-
naal- ja Põllumajandusministeeriumi haldusa-
lasse liikunud maakondlike arenduskeskuste
(MAK) voorudes on tulemusindikaatorid kasu-
tusel. Tarbijakaitsetegevuste tulemuslikkuse
hindamisel näiteks mõõdikuid kokku lepitud ei
ole (lühiajalised toetused tegevuste aktuaalsu-
sest põhjal). Sestap analüüsitakse seal tule-
muslikkust silmas pidades toetatute aruandeid.
Rahastamismeetmeid koondanalüüsi tulemu-
sel seni muudetud ei ole. Toetatud tegevuste tu-
lemusaruannetele kogumina ei viidata (tuleb
eraldi otsida rakendusasutuse dokumendire-
gistrist ja/või äriregistrist).

Kaasatus Alusdokumentide väljatöötami-
sel jälgitakse tavapärasest õigusloome tava.

Toetuste kasutamise järgselt ühendustelt prot-
sessi kohta tagasiside küsimine erineb meet-
meti. Strateegilise partnerluse uue vooru välja-
töötamisse on vabaühendused kaasatud.

Läbipaistvus [Ministeeriumi veebilehel](#) puu-
duvad viited vabaühenduste osalusvõimalu-
sega toetusmeetmeid puudutavale informat-
sioonile. Võrdsuspoliitikate valdkonna meetme
info on leitav [RTK veebist](#). Tarbijakaitsetege-
vuste taotlusvoorude teemad [TTJA veebist](#). Toe-
tuse taotluste hindamiskriteeriumid ja hinda-
miskomisjoni puudutav on leitav reguleerivatest
määrustest. Näiteks tarbijakaitse valdkonnas
saavad taotlejad hindamise sisust ülevaate
käskkirjaga, kuhu on lisatud hindamiskomisjoni
otsus ja seisukohad (tagasiside). 2023. aasta
seisuga olid tegevustoetuse saajad RES-is välja-
toodud.

Ligipääsetavus Antavate toetuse liigid on vald-
kondlikes õigusaktides määratletud. Toetuse
andmise tingimused on ministeeriumi hinnan-
gul olnud objektiivsed ja mittediskrimineerivad
(arvestades toetuse eesmärke). Kaasfinantsee-
ringu nõuet 2023-25 perioodil ministeeriumi sõ-
nul ei kohaldatud.

Võimekus Viimastel aastatel pole vald-
kondades tegutsevate vabaühenduste vajadusi
hinnatud. Samas on toetused võimaldanud
katta organisatsioonide üldkulused (MAK-ide ja
tarbijakaitse kontekstis). Ministeerium on het-
kel teatavas vaheetapis, kus mujalt ülevõetud
partnerluse uut perioodi käivitatakse ja vana pu-
hul võimekuse hindamise kohta palju öelda pole
võimalik.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	4	4	Muudatused haldusalas tingisid teabe killustatult paigutamise.
Tulemuslikkus	3	4	Meetmete tulemuslikkusest puudub avalik (koond)ülevaade. Võrdsus- poliitikate valdkonnas on kasutusel tulemusindikaatorid.
Kaasatus	3	4	Strateegilise partnerluse väljatöötamisel panustatakse kaasamisse.
Läbipaistvus	3	3	Ministeeriumi veebilehel haldusala toetusi koondav ülevaade puudub
Ligipääsetavus	3	4	Üldise vabaühenduste rahastamise korra pole veel jõutud
Võimekus	3	3	Võimekuse kasvu hindamist hetkel otseselt ei toimu.

Rahandusministeerium

Rahandusministeerium on Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide tehnilise abi toetuse rakendusasutuseks (RTK rakendusüksuseks). Läbivalt on näitena vaadeldud just selle meetmega seonduvat, kuna ministeeriumis üldiselt vabaühenduste toetamise kontseptsioon puudub.

Avalik huvi Tehnilise abi [IAT](#) ei viita otseselt toetuse taotleja avalikus huvis tegutsemise nõudele (taotlejaile seatud tingimused samas välistavad toetuste erahuvides kasutamise). Viidatud on, millise rakenduskava elluviimisse toetus panustab. [Ministeeriumi veebis](#) on välisrahastuse info üldine selgitus, RTK [veebis](#) detailsem info meetmetest ja eesmärkidest. Strateegilist partnerlust sisse seatud ei ole.

Tulemuslikkus Tehnilise abi toetuse taotlejaile seatud tingimused toetavad rahastamise eesmärkide saavutamist, kuivõrd eesmärkidena on toodud poliitikakujundamises kaasaráääkimise ja toetuste kasutamise võimekuse suurendamine. Kriteeriumid võimaldavad hinnata tulemuslikkust ja ülevaadet tulemusindikaatoreist oodatakse ka aruandluses. Tegevustoetuste saajate tegevuste tulemusi puudutav info ei ole samas avalikult kättesaadav. Aruannete pinnalt koondanalüüsi ei tehta ega selle tulemustele toetudes meetmeid ei muudeta. Voorulist taotlemist ei toimu. Ministeerium hindab raha jagamise ja kasutamise protsessi kulutõhusaks.

Kaasatus Ministeeriumi hinnangul toimub vabaühendustega rahastamise tingimuste ja -protsessi alane konsulteerimine piisavalt varajases etapis ja piisaval hulgal. Kaasaráääkimise võimalus antakse kõigile asjast

huvitunutele. Suhtlus partneritega toimub seirekohtumistel, millest saadav tagasiside on olnud positiivne.

Läbipaistvus Ministeeriumi [veebis](#) on välisrahastust puudutav info suhteliselt kergesti leitav. Tehnilise abi toetuste eraldamine ei käi avaliku konkursi alusel ega vooruliselt. Meetme olemusest tulenevalt haldab RTK andmeid rahastatud projektide, tegevuste ja indikaatorite kohta struktuuritoetuste registris (ei ole avalik). Taotlejad saavad toetuse andmise või mitteandmise otsuse kohta tagasisidet. Toetuse saajaid ei ole nimeliselt RES-is välja toodud.

Ligipääsetavus Üldine vabaühenduste toetustele ligipääsu spekter on rahandusministeeriumis väga kitsas (väljaspool tehnilise abi meedet). Tehnilise abi toetuse andmise tingimused on selged. Meetme eripärast tulenevalt ei ole TAT-is kirjeldatud erandeid. Toetuse eesmärgist tulenevalt on ligipääsetavusel piirangud (rakenduskava elluvijad: administratsioon, sotsiaalpartnerid, partnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid (kohalike omavalitsuste riigi tasandi esindusorganisatsioon, kodanikuühiskonda esindav organisatsioon)). Kaasfinantseeringu nõue on 27,8%.

Võimekus Tehnilise abi toetuse abikõlblike kulude spekter toetab ühenduse professionaalsuse kasvu ja jätkusuutlikkust. Toetatavad tegevused on täpselt loetletud, vabaühenduste vajadusi eelnevalt hinnatud. Võimekuse kasvu hinnatakse rahastuse toel läbi viidud tegevuste pinnalt ning toetatav ühendus on ka ise seirekomisjoni liige. Võimekuse püsima jäämise kontekst ei ole samas selge.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	3	3	Eraldi vabaühenduste toetamise kontseptsioon puudub.
Tulemuslikkus	3	4	Tulemuste info ei ole avalikult kättesaadav ning selle pinnalt ei tehta koondanalüüsi. Mõõdikud läbi mõeldud (ELi toetus).
Kaasatus	3	4	Konkreetses tehnilise abi meetme alane koostöö on läbimõeldud/toimib.
Läbipaistvus	3	3	Toetusi jagatakse meetmest tulenevalt konkursiväliselt, aruandlus ei ole avalikult kättesaadav.
Ligipääsetavus	3	3	Meetmepõhiselt esinevad eesmärgist tulenevad piirangud. Üldine (meetmeväline) ligipääsetavus madal.
Võimekus	3	4	Võimekuse püsima jäämise kontekst ei ole selge.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Avalik huvi [Toetuse andmise korras](#) viidatakse toetuse saaja avalikus huvis tegutsemise nõudele. Toetused on seotud arengukavaga, millesse need panustavad. Ministeeriumi [veebis](#) on rahastamise eesmärgid osaliselt leitud. Strateegilist partnerlust sisse seatud ei ole. Ministeerium nimetab enda vahenditest antavaid toetusi sihtotstarbelisteks toetusteks: „*Regionaal- ja Põllumajandusministeerium annab oma valitsemisalas sihtotstarbeliste toetuste andmiseks ettenähtud eelarvest tegevustoetusi ja projektitoetusi*“.

Tulemuslikkus Toetuse taotlejaile seatavad üldtingimused toetavad eesmärkide saavutamist. Tulemuslikkuse hindamiseks kokku lepitud läbivaid indikaatoreid samas ei ole (need sõltuvad suuresti konkreetsest toetusest). [Aruande vormid](#) ei sisalda tulemusindikaatoreid. Aruanded on ministeeriumi dokumendihalduses avalikult kättesaadavad, kuid nende pinnalt ei tehta koondanalüüsi. Ministeeriumi esindaja kirjelduse kohaselt eelistatakse projekti- toetuste andmise puhul selliseid organisatsioone, mille poolt kavandatakse tegevused on suurema tõenäosusega saavutatavad ja sobituvad paremini arengukava eesmärkidega. Tegevustoetuse taotluste hindamisel eelistatakse suurema haarde ja huvikaitsevõimekusega organisatsioone.

Kaasatus Rahastamise tingimuste ja ühenduste vajaduste osas on ministeerium teadlik, kuna suhtlus teadaolevate partneritega käib aastaringelt. Kõigile asjast huvitatutele toetuse andmise tingimuste jm osas

kaasaraäkimise võimalust ei ole antud. Hetkel pole läbi viidud ka raha kasutamise järgset tagasiside küsimise protsessi.

Läbipaistvus Rahastamise [korda](#) uuendati 2024. aastal. Toetusi antakse avaliku konkursi alusel. Informatsioon konkursi jm rahastusala teabe kohta on leitav [ministeeriumi veebist](#). Aruandeid on võimalik otsida avalikust dokumendihalduse süsteemist. Rahastamise korra § 10 lõige 7 sätestab: „*Taotluste hindamiseks võib moodustada hindamiskomisjoni, mis koosneb vähemalt kolmest sellisest liikmest, kellel on head teadmised strateegilistest dokumentidest või ministeeriumi konkreetse valdkonna eesmärkidest*“. Hindamiskomisjoni moodustamise ja/või koosseisu kohta ei õnnestunud dokumente leida. Kõik taotlejad saavad taotlusele tagasisidet.

Ligipääsetavus Kehtestatud rahastamise reeglid on selged. Eristatud on projekti- ja tegevustoetus. Toetuse andmise tingimused on objektiivsed, mittediskrimineerivad ja rahastamise eesmärgi suhtes asjakohased. Kaasfinantseeringu nõudeid ei kohaldu.

Võimekus Otsest valdkonna vabaühenduste vajaduste hindamist ei toimu - ollakse kursis läbi partneritega suhtluse. Ministeeriumi hinnangul toetab rahastus suure tõenäosusega ühenduste professionaalsust ja jätkusuutlikkust. Toetuse tulemusena tekkinud võimekuse kasvu ministeerium samas ei hinda. Tegevustoetused võimaldavad katta organisatsiooni üldkulusid.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	-	4	Strateegilise partnerluse praktikat veel kasutusele pole võetud.
Tulemuslikkus	-	3	Tulemuslikkuse hindamise kontekst sõltub palju toetuse iseloomust. Rahastamise tulemuslikkuse koondanalüüsi ei tehta.
Kaasatus	-	2	Laiemat kaasamist või tagasiside küsimist ei toimu. Partneritega suheldakse siiski jooksvalt ja aastaringelt.
Läbipaistvus	-	3	Rahastuse taotluste hindamise kord on ebaselge. Ja meetme tulemuste pool ei kajastu koondatult.
Ligipääsetavus	-	4	Pole selge, kas ministeeriumil on haldusala tegusana hoidmiseks kontseptsioon ka nende ühenduste tarbeks, mis § 2 (4) alusel toetustele ei kvalifitseeru. Võib muuta ligipääsetavuse spektri kitsaks.
Võimekus	-	3	Ühenduste vajaduste ja võimekuse kasvu hindamise protsess puudu.

Siseministeerium

Siseministeeriumi haldusalas jagatavad strateegilise partnerluse toetused on ministeeriumi enda hallata. Muid kodanikuühiskonnale suunatud taotlusvoore korraldab haldusüksusena SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK).

Avalik huvi Toetuse andmist reguleerivates õigusaktides (1 ja 2025. aastast alates 2) on sätestatud, et rahastatakse avalikus huvis tegutsevaid organisatsioone ja rahastamisotsused on kooskõlas avalike huvidega. Seotavad rahastamislepingud ja [ministeeriumi veebileht](#) viitavad, millistesse arengukavadesse rahastatud ühenduste tegevus panustab (lepingus kirjas ka, milliste tegevuste kaudu). Sisse on seatud strateegilise partnerluse praktika.

Tulemuslikkus Toetusele kvalifitseerumise hindamisel keskendutakse enim taotleja kompetentsile. Taotlusele lisatud mõõdikud ja aruande vorm kirjeldavad ka tulemusindikaatoreid. Toetuse tulemuslikkuse hindamiseks ei ole rahastamistingimustes samas läbivaid indikaatoreid ja metoodikat kokku lepitud. Summade jaotumus taotlejate vahel oleneb suuresti toetavast eesmärgist. Tulemusaruanded on ministeeriumi dokumendiregistris lepingute juurest leitavad. Esitatud aruannete kohta ei tehta tulemuste koondanalüüsi.

Kaasatus Tagasiside küsimist lõppenud voorude kohta ei tehta. Voorude väljatöötamisel on asjast huvitatud pooltel võimalus esitada enda arvamus, millega tegeldakse jooksvalt. 2025. aastal planeeritakse strateegilistele partneritele mõõdikute seadmise töötubasid, kaasates vabaühendusi.

Läbipaistvus Rahastamise leheküljel [ministeeriumi veebis](#) on üsna askeetlikult sisustatud. Rahastamist reguleerivad dokumendid tuginevad rahastamise juhendmaterjalile. Toetusi jagatakse konkursi korras. Selgitatud on erandid. 2023. aasta RES seletuskirjas on rahastatavad (osaliselt nimepidi, osaliselt valdkonniti) välja toodud. Taotluste hindamisel antakse taotlejaile tagasisidet ja võimalus kõrvaldada vormilised puudused. Hindamiskomisjoni koosseis [avalik](#). Otsus osaliseks rahastamiseks tehakse dialoogis taotlejaga. Toetuste kasutamise aruannetele saab ministeeriumi [dokumendiregistris](#) ligi.

Ligipääsetavus Rahastamise reeglid (kriteeriumid) on selgelt välja toodud koos nende eest saadavate punktide summadega. Punktide jaotumust kriteeriumide sees pole selgitatud. Rahastamise korras on eristatud tegevus- ja projektitoetus. Erandid (sihtfinantseerimine) on selgitatud ja ilma selge eesmärgita keelatud. Toetuse taotlejaile esitatud nõuded ei ole diskrimineerivad ja tulenevad rahastamise eesmärgist. Omafinantseeringu nõue puudub.

Võimekus Ühenduste vajaduste eraldi seisvat hindamist ei tehta. Samuti ei ole seatud mõõdikuid taotleja võimekuse kasvu hindamiseks seoses saadud toetustega. Ministeeriumi hinnangul on taotluse hindamise kriteeriumide seas paar, mis võimaldavad võimekust pinnapealselt mõõta (panus valdkonna arengusse ja vastutavate isikute kompetents). Rahastus võimaldab katta ekspertsuse tõstmise kulusid (strateegialoome, ekspertide kaasamine jne). Toetustega on võimalik katta ka üldkulusid.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	4	5	Toetuste eest avalike huvide esindamise nõue ja seotud arengukavad ning eesmärgid on selgelt välja toodud.
Tulemuslikkus	3	3	Tulemuslikkust ja mõju on võimalik hinnata, kuid meetme tulemusi kokku võtvas koondvaates seda veel ei tehta.
Kaasatus		4	Ministeeriumi initsiatiivil suhtlust vähe, vajaks enam proaktiivsust (2025. käimas mõõdikute seadmise töötöad, kaasates vabaühendusi).
Läbipaistvus	3	5	Veebis leiduv info vajaks rikastamist ja rohkem omavahel sidumist.
Ligipääsetavus	5	5	Eeskujulik praktika.
Võimekus	3	4	Rõhku on vaja pöörata sellele, kuidas toetuse mõju vabaühenduste võimekuse tagamise suunal edukamalt mõõta/hinnata.

Sotsiaalministeerium

Avalik huvi [Määruses](#) „Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabariiklike ühenduste toetamine“ ei ole otseselt toetuse saaja avalikus huvis tegutsemise nõuet rõhutatud (taotlejaile seatud tingimused samas välistavad toetuste erahuvides kasutamise). Määrusest leiab seosed arengukavade ja nendest tulenevate valdkondlike eesmärkidega. Rahastamise eesmärk on ka [veebis](#) avalikustatud. Sisse on seatud strateegiline partnerlus.

Tulemuslikkus Toetuse tingimused ja hindamiskriteeriumid määratakse taotlusvoorude planeerimisel. [Taotluse](#) vormid sisaldavad väljund- ja tulemusindikaatoreid, mis tehakse avalikult kättesaadavaks. Hindamiskriteeriumid toetavad rahastuse eesmärgi ning võimaldavad hinnata taotluses toodud mõjuhinnangut. Esitatud aruannete põhjal ei tehta taotlusvoorude kokkuvõtet koonanalüüsi. 2024. aastal vastu võetud [määruse](#) alusel on toetuste jagamise ja kontrollprotsesside fookus rohkem tulemuste saavutamisel.

Kaasatus Uute rahastamistingimuste väljatöötamisele eelnevalt konsulteeritakse ja küsitakse ühenduste tagasisidet, et saada sisen-dit taotlusvoorude planeerimisse. Otsust protsessi selleks välja töötatud ei ole (pisteline tagasiside küsimine). Tagasiside all peetakse silmas kirjalikku eelnõu kooskõlastusringi. On organiseeritud ka kohtumisi raha kasutamise ja mõõdikute teemal.

Läbipaistvus Rahastamise põhimõtete, tingimuste ja protsessi ning selle tulemuste kohta on info [kodulehelt](#) lihtsasti leitav. Rahastamise kord on kooskõlas rahastamise juhendmaterjaliga. Toetusi jagatakse avaliku konkursi alusel.

Taotlusvoorude kohta käivate [infopäevade ma-terjalid](#) on kättesaadavad hilisemaks järelvaatamiseks. Taotluste hindamise [juhend](#) on ministeeriumi veebilehel üleval. Selles on selgelt välja toodud hinnatavad kriteeriumid ja punktide jaotamise põhimõtted. Taotluse mitterahuldamisel põhjendatakse seda taotlejale. Projektide vahe- ja lõpparuanded ei ole avalikult kättesaadavad - need paiknevad e-taotluste keskkonnas.

Ligipääsetavus Kehtestatud on selged rahastamise reeglid ja kriteeriumid. Rahastamise korras on eristatud tegevus- ja projektitoetus. Teenuse delegerimist eraldi välja toodud ei ole. Määrustes kasutatakse eelkõige tehnilistel põhjustel mõisteid "taotlus" ja "projekt", kuid see ei defineeri strateegilise partnerluse olemust sisuliselt. Rahastamise kord ei reguleeri erandeid (sihtfinantseerimist). Toetuse andmise tingimused ei ole diskrimineerivad ning tulenevad rahastamise eesmärgist. Omafinantseeringu miinimaalne määr on 1% projekti abikõlblikest kulu-dest.

Võimekus Kui ühenduste professionaalsuse ja pädevuse arendamine on seatud toetuse andmise eesmärgiks, siis seda ka toetatakse. Ministeeriumi hinnangul ei pruugi see olla jätkusuutlik, kuna toetustest võib tekkida sõltuvus. Toetuse saaja võimekuse kasvu hindamiseks ei ole metoodikat kasutusele võetud. Määruses puudub nimekiri abikõlblikest kulu-dest. Loetletud on konkreetsed abikõlbmatud kulud (nt investeeringud kinnisvarasse, kapitalirent, trahvid). Teised projekti elluviimisega seotud kulud abikõlblikud, eeldusel et need on tegevusteks vajalikud ja põhjendatud.

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	4	4	Puudub otsene nõue toetusi avaliku huvi tagamiseks kasutada.
Tulemuslikkus	3	4	Toetatute aruannete põhjal ei tehta vooru kokkuvõtet koondanalüüsi
Kaasatus	2	4	Kaasatakse strateegilisi partnereid, korraldatakse kohtumisi, kogutakse eelnõudele tagasisidet.
Läbipaistvus	3	4	Toetuste kasutamise aruandlust ei avalikustata.
Ligipääsetavus	4	5	Ligipääsetavus on tagatud.
Võimekus	3	3	Toetuste mõju hindamist ühenduste võimekusele ei tehta.

Välisministeerium

Humanitaarabi andmise osas on ministeerium sisse seadnud süsteemi, kus iga 2 aasta tagant valitakse koostööks kindlad partnerid. Toetuste jagamisel on rakendusüksuseks [ESTDEV](#).

Avalik huvi Toetuste andmist arenguabi ja humanitaarvaldkonnas reguleerib [valitsuse määrus](#). Toetuse taotlusvoorusid reguleerisid vaadeldaval perioodil erinevad määrused ([1](#), [2](#), [3](#)). Neis on selgelt välja toodud taotleja avalikus huvis tegutsemise nõue. Viide arengukavale, millesse toetatav tegevus panustab, tehakse tavaliselt taotlusvooru tingimustes. Ministeeriumi [veebis](#) on toetuste andmise eesmärgid nähtaval. Ministeerium on sisse seadnud 2-aastase kestvusega humanitaarabi partnerite süsteemi.

Tulemuslikkus Toetuse andmise tingimused toetavad eesmärkide saavutamist. Sisulise hindamise kriteeriumid aitavad hinnata taotleja pädevust eesmärkideni liikumisel. Tulemuste hindamiseks on kasutusel [hindamise strateegia](#) ning [tulemuste ja indikaatorite raamistik](#) koos [definiitsioonidega](#). Rahastatavate ühenduste arvu osas tehakse otsus kaalutletult ja pingerea alusel (alus on, et rahastamise eesmärgid saaksid täidetud). Tegevustoetuse saajate tulemusaruandeid ministeerium enda veebis ei avalda. Halduskulude osalt on protsess aega ja spetsiifilisi teadmisi nõudev. Meetme tulemusi kokkuvõtvat koondanalüüsi ei ole veel tehtud. Eelnenud perioodi/aasta kohta tehakse siiski ülevaade seoses välispoliitika eesmärkide ja eelarve muutustega.

Kaasatus Hetkel uuendatakse arengukoostöö ja humanitaarabi andmise korda, mille

Põhimõte	Hinne 2016	Hinne 2025	Kirjeldus
Avalik huvi	3	5	Toetuste avalikus huvis kasutamise nõue on selgelt väljendatud.
Tulemuslikkus	3	4	Meetme tulemusi kokkuvõtvat avalikku koondanalüüsi veel ei tehta.
Kaasatus	3	5	Kaasamõtlemiseks ja -rääkimiseks on võimalused loodud.
Läbipaistvus	4	4	Toetustegevustega seotud info paikneb ministeeriumi veebis killustatult. Tulemusaruanded taotlejate veebilehtedel.
Ligipääsetavus	3	5	Ligipääsetavus voorudele on vabaühendustele tagatud (lähtuvalt voorude eesmärkidest).
Võimekus	3	5	On võetud samme toetusele kvalifitseerunud ühenduste võimekuse tõstmiseks ja hoidmiseks.

raames toimusid konsultatsioonid osapooltega. Kaasarääkimise võimalus püüti anda kõigile, kes valdkonnas tegutsevad. Tagasisidet küsitakse ka pideva suhtluse läbi.

Läbipaistvus Rahastamise põhimõtteid, tingimusi ja protsessi kirjeldav info paikneb ministeeriumi veebis killustatult. Toetuste abil saavutatud tulemused pole veebis kajastatud. Tegevusaruanded ei ole dokumendihaldussüsteemis avalikult kättesaadavad. Toetusi eraldatakse avaliku konkursi alusel. Taotluste hindamise kord ([küll taotlusvooru tingimuste punktidenä](#)) on avalik, selgelt mõistetav ja detailne. Taotlejad saavad tagasisidet olenemata otsusest. Alates 2025. aastast menetletakse toetuse elektroonilises keskkonnas.

Ligipääsetavus Kehtestatud reeglid ja kriteeriumid on selged. Eristatakse tegevus- ja projektoetused. Toetuste andmise tingimused on objektiivsed, mittediskrimineerivad ja asjakohased (lähtuvalt eesmärgist). Kaasfinantseeringu nõuded ei sea piiranguid ligipääsule.

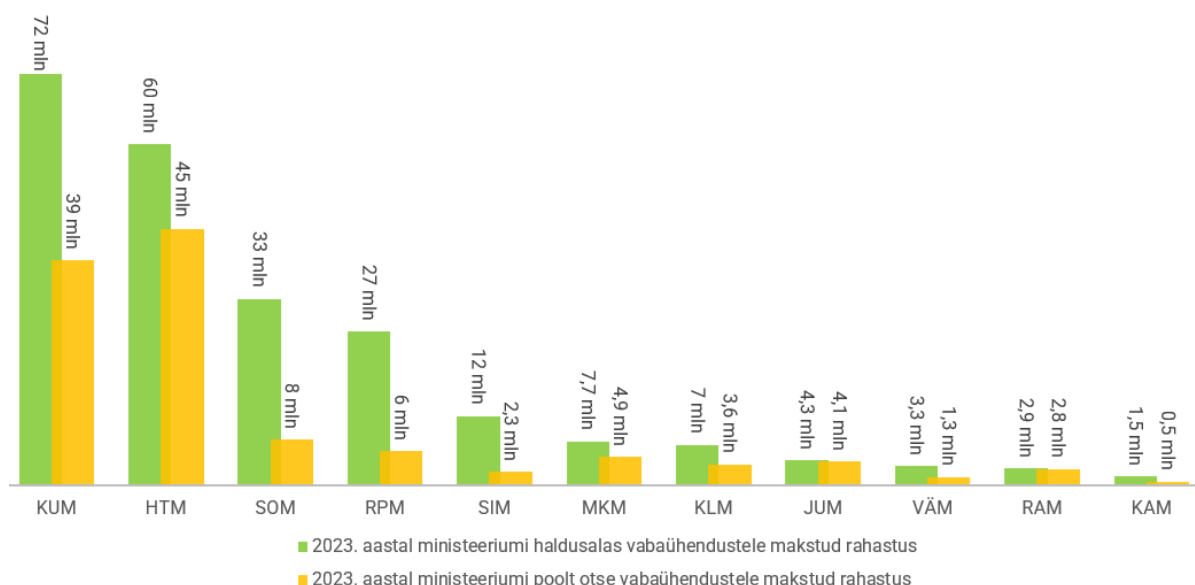
Võimekus Ministeerium hindab humanitaarabi partnerite võimekust partnerite valimise protsessis. ESTDEV korraldab Arengukoostöö projektides osalevatele vabaühendustele võimekust tõstvaid voore. Rahastamine toetab ühenduste professionaalsust ja jätkusuutlikkust. Ministeeriumi hinnangul on toetuste saajate võimekuse kasvu rahvusvaheliselt kehtestatud standardite järgi võimalik hinnata. Nii projekti- kui tegevustoetustest on lubatud katta organisatsiooni üldkulusid.

2023. AASTA RAHASTUSANDMED

2023. aastal maksti vabaühendustele kõigi ministeeriumide haldusalade peale kokku 230 615 914,35 eurot. Sellest 84% nelja ministeeriumi haldusalades (*Joonis 1* ja *Tabel 4 lk 36*). Nendeks olid kahanevas järjestuses Kultuuriministeeriumi (31%), Haridus- ja Teadusministeeriumi (26%), Sotsiaalministeeriumi (14%) ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (12%) haldusalad. Ülejäänud 16% vabaühendusteni jõudnud rahastusest jagunes

kahanevas järjekorras Siseministeeriumi (5,2%), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (3,3%), Kliimaministeeriumi (3%), Justiits- ja Digiministeeriumi (1,9%), Välisministeeriumi (1,4%), Rahandusministeeriumi (1,3%) ja Kaitseministeeriumi (0,6%) haldusalade vahel. Koondsummast ligi 49% jagasid vabaühendustele erinevates haldusalades tegutsevad organisatsioonid ja haldusüksused (sh ESTDEV, RTK, KIK, EIS jne).

Joonis 1. 2023. aastal ministeeriumide haldusalades makstud toetused/teenustasud (Allikas: riigi saldoandmike avaandmeile tuginev portaal mtyraha.heakodanik.ee)



Otse rahastasid ministeeriumid 2023. aastal vabaühendusi koondsummas 118 005 407,73 €. See tähendab, et 51% rahastusest liikus ministeeriumidest otse vabaühendusteni (*Joonis 1* ja *Tabel 4 lk 36*). Sellest 45 mln € Haridus- ja Teadusministeeriumi ning 39,5 mln € Kultuuriministeeriumi vahendusel. Oma haldusala rahastust haldas peaaegu täielikult Justiits- ja Digimini-

steerium, jagades laiali 96% oma haldusala vabaühendusteni liikunud rahastusest. Pea samas mahus haldas vabaühendustele liikunud rahastust ka Rahandusministeerium, jagades laiali 95% haldusala summast. Vastukaaluks jagas näiteks Siseministeerium otse vabaühendustele vaid 18,4% haldusala summast.

HINNANGUD

Ministeeriumidele antud hinnangud

Ministeeriumidele eraldiseisvalt antud hinnangud koondasime ülevaatlikku tabelisse (Tabel 1), et märgata tekkivaid mustreid. Näiteks on nendes ministeeriumides, kus kasutusele on võetud strateegilise partnerluse praktika, 2023.-2025. aastate kohta saadud keskmine hinne üldisest keskmisest (3,7 punkti) kõrgem. Nende sekka kuuluvad Haridus- ja Teadusministeerium, Siseministeerium, Kultuuriministeerium ja Sotsiaalministeerium. Erandina paistab kõige

kõrgema keskmise hindegaga (4,7 punkti) silma Välisministeerium, kus vabaühenduste suunal strateegilise partnerluse praktikat otseselt ei viljeleta. Samas tingivad kõige kõrgema keskmise hinde kaasatuse, toetuste tulemuslikkuse ja vabaühenduste võimekusele avalduva mõju hindamise läbimõeldus, mis mitmetel teistel ministeeriumidel keskmist punktisummat allapoole viisid.

Tabel 1. Ministeeriumidele hindamiskriteeriumide alusel antud hinnangud (periood 2023-2025).

Ministeerium 2025	Avalik huvi	Tulemuslikkus	Kaasatus	Läbipaistvus	Ligipääsetavus	Võimekus	Keskmine hinne 2025
VÄM	5	4	5	4	5	5	4,7
HTM	5	4	5	4	5	4	4,5
SIM	5	3	4	5	5	4	4,3
KUM	4	3	5	4	5	3	4,0
SOM	4	4	4	4	5	3	4,0
KAM	4	5	1	4	5	3	3,7
MKM	4	4	4	3	4	3	3,7
RAM	3	4	4	3	3	4	3,5
KLIM	3	4	4	2	3	3	3,2
RPM	4	3	2	3	4	3	3,2
JUM	3	2	1	2	3	3	2,3
Valdkondade keskmised	4,00	3,64	3,55	3,45	4,27	3,45	3,7

Kaitseministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium jäid 2023-2025 perioodile antud hinnangutega täpselt üldkeskmisega (3,7 punkti) võrdsele tasemele. Ministeeriumide keskmise hinde moodustanud valdkondlikud hinded on kahel ministeeriumil samas üsna erinevad. Nii saab Kaitseministeeriumi puhul välja tuua valdkondlike hinnete suuremat kõikumist (madalaim hinne 1 ja kõrgeim 5), aga Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi puhul pigem stabiilset tulemust.

Üldkeskmisest (3,7 punkti) madalamate keskmiste hinnangutega ministeeriumid on 2023-2025 perioodile antud hinnangute alusel Rahandusministeerium, Kliimaministeerium, Regioon- ja Põllumajandusministeerium ning Justiits- ja Digiministeerium. Madalama valdkondadeülese koondhinde tingisid toetuste jagamise ja/või tulemustele läbipaistvusega ja toetusmeetmetele ligipääsetavuse tagamisega seonduvad kitsaskohad, puudujäägid toetuste mõju ja ühenduste võimekuse kasvu seoste hindamisel.

2016 ja 2025 keskmiste hinnangute võrdlus

2016. aasta keskmised hinded on arvutatud eelmise [variraporti andmetele tuginedes](#) ja valdkondlikke hindeid saab vaadata ministeeriumide peatükkidest eespool või koondatuna Lisa 5 Tabel 5.

Üldine pilt näitab liikumist paranemise suunas. Kõigi strateegilise partnerluse praktika kasutusele võtnud ministeeriumide valdkondadeülene

koondhinne on paranenud 0,5 või enama punkti võrra. Teistel ministeeriumidel on samuti märgata kerget tõusu või vähemasti koondhinde püsimist 10 aasta tagusega võrreldes samal tasemel. Eranditena paistavad silma kaks ministeeriumi, millest ühe osas ei antud eelmises variraportis hinnangut ja teise tulemus on 0,2 punkti võrra langenud.

Tabel 2. 2016. ja 2025. aastal antud keskmiste hinnete võrdlus.

Ministeerium 2025	Keskmine hinne 2016	Keskmine hinne 2025	Muutus
VÄM	3,2	4,7	1,5
KUM	3,2	4,0	0,8
SOM	3,2	4,0	0,8
SIM	3,6	4,3	0,7
HTM	4,0	4,5	0,5
MKM	3,2	3,7	0,5
RAM	3,0	3,5	0,5
KLIM*	3,0	3,2	0,2
KAM	3,7	3,7	0,0
JUM	2,5	2,3	-0,2
PRM	-	3,2	
Kaalutud keskmine	3,2	3,7	0,5

* 2016. aasta keskmine hinne koosneb kahe ministeeriumi keskmisest

Valdkondade keskmised tulemused 2023-2025

Peatükis toome välja ministeeriumideülesed valdkondade keskmised tulemused (*Tabel 3*) ning nendes esinenud peamised kitsaskohad. Märkime, et välja toodavad kitsaskohad ei esinenud kõigis ministeeriumides, vaid on valdkonnapõhiselt iseloomulikud.

Iga ministeeriumi valdkondlikku hinnangut on võimalik lugeda raporti ministeeriumide peatükidest (eespool). Analüüs üldiste kitsaskohtade ja nendega seotud probleemide osas on kirjas järgmises peatükis „Analüüs“.

Tabel 3. Valdkondade keskmised hinded (periood 2023-2025)

Hinnatav valdkond	Avalik huvi	Tulemuslikkus	Kaasatus	Läbipaistvus	Ligipääsetavus	Võimekus	Keskmine hinne 2025
Keskmine hinne 2023-2025	4,00	3,64	3,55	3,45	4,27	3,45	3,7

Avalik huvi Valdonna koondindeks kujunes 4,0 punkti (*Tabel 3*), mida saab nimetada üle keskmise tulemuseks. Vaadates valdkonda sisse saab siiski välja tuua mõned probleemid, mis vähemal või rohkemal määral ministeeriumide seas esinesid.

- Toetuste jagamist reguleerivais dokumentides ei olnud kirjas tingimust, mille alusel jagatakse toetusi vaid avalikke huve esindavatele organisatsioonidele.
- Üle poolte ministeeriumidest ei ole veel kasutusele võtnud ja läbi mõelnud strateegilise partnerluse praktikat vabühendustega.
- Mõnel juhul puudusid reguleerivates dokumentides seosed strateegiliste dokumentidega, mille eesmärkidesse toetus panustab (näiteks arengukavade).

Tulemuslikkus Valdonna koondindeks kujunes 3,64 punkti (*Tabel 3*), mis jääb veidi alla keskmise. Probleemseid kriteeriume oli selles valdkonnas rohkem ning nende omavaheline seotus tingis aluseks oleva kriteeriumi mittetäidetuse korral madalama hinde ka teistele kriteeriumidele.

- Toetuste jagamist reguleerivates dokumentides ei olnud kokku lepitud läbivaid indikaatoreid, mille alusel toetuse

saaja ja/või vooru üldist tulemuslikkust hinnata.

- Mõnel juhul olid paika pandud vaid väljundindikaatorid, kuid puudusid tulemusindikaatorid.
- Toetatud tegevuste tulemuste kohta ei leidunud kättesaadavat infot või see paiknes killustatult.
- Tulemuste kohta ei tehtud vooru kokkuvõtvat koondanalüüsi.
- Meetme tulemuslikkuse hindamise tagajärjel ei saa seega ka voorude planeerimises ja/või korralduses vajalikke muudatusi ette võtta.

Kaasatus Valdonna koondindeks kujunes 3,55 punkti (*Tabel 3*), mis jääb alla keskmise. Valdonna iseloomustab muster, kus osad ministeeriumid on kaasamisprotsessi läbi mõelnud ja enda tulemust eelmise variraportiga võrreldes parandanud, teised ei ole teemat veel/enam fookusesse võtnud. Valdonna hinde moodustasid kolm kriteeriumit, millest kõigi puhul leidis väga vähe panustavaid ministeeriume ja samas ka väga palju kaasamisse panustavaid ministeeriume. Peamised kitsaskohad:

- Tagasisidet voorude kohta küll kogutakse, kuid jooksvalt. Planeeritud tagasiside küsimist küll esineb, kuid mitte läbivalt.

- Ühendusi ei kaasata võimalusel varakult (meetme/vooru planeerimise etapis).

Läbipaistvus Valdonna koondhindeks kujunes 3,45 punkti (*Tabel 3*), mis on valdkondade madalaim (samal pulgal valdkonnaga „Võimekus“). Kitsaskohad liigitusid paljudel ministeeriumidel esinevateks ja vaid osadel esinevateks, kuid samas olulisteks probleemideks. Loetleme need sageduselt kahanevas järjekorras järgmiselt:

- Ministeeriumide veebilehtedel ei leitud piisavalt vabaühenduste (või üldse toetusmeetmete) rahastamisega seonduvat informatsiooni. Kui leidis, siis see paiknes killustatult ja seda oli keeruline üles otsida.
- Toetuste kasutamise aruandlus oli mitteamalikus keskkonnas ja aruannetega ei olnud võimalik tutvuda.
- Toetuse taotluste hindamise kord oli vähe sisustatud. Näiteks puudus ammendav hindamiskriteeriumide selgitus ja/või punktide kujunemise kirjeldus. Hindamiskomisjoni koosseis ei olnud alati avalik.
- Esines vaid käskkirjade alusel toetuste andmise reguleerimist. Vabaühenduste toetamise tingimused ja põhimõtted laiemalt olid samas paika panemata.
- Esines raha eraldamist ilma avaliku konkursita (ka peale 2023. aastat).

Ligipääsetavus Valdonna koondhinnanguks kujunes 4,27 punkti (*Tabel 3*), mis on kõrgeim

valdkonna keskmine hinne. Siiski esines ka selles valdkonnas kitsaskohti:

- Selged rahastamise reeglid olid kehtestatud vaid üksiku(te) meetme(te) osas, kuid ülejäänud rahastamise alused ja nendega koos ka teadmine kuidas toetusi taotleda, võisid jääda arusaamatuks.
- Rahastamise korras polnud selgitatud erandeid, mida põhjendati asjaoluga, et meede ei näe erandeid ette. Osutus probleemiks, kui meetmeteüleselt ei eksisteerinud ühte dokumenti ja killustatud käskkirjades reguleerimata erandid realiseerusid.
- Toetustele ligipääsetavuse spekter oli liialt kitsas, mis tähendab, et meede oli ette nähtud väga spetsiifilisele osale vabaühendustest. Samuti ei olnud fookuses teistsuguste voorude väljakuulutamise, vaid toetusi jagati näiteks ebaselgetel alustel (kui üldse).

Võimekus Valdonna koondhinnanguks kujunes 3,45 punkti (*Tabel 3*), mis on valdkondade madalaim (samal pulgal valdkonnaga „Läbipaistvus“). Selle valdkonna peamiseks probleemiks kujunes:

- Ministeeriumid ei tegelenud isegi sellisel juhul toetatavate vabaühenduste võimekuse kasvu ehk toetuste mõju hindamisega, kui toetused olid selleks otstarbeks määratud. Põhjuseks enamasti, et selleks ei olnud kasutusel sobivat metoodikat ega paika pandud vajalikke mõõdikuid.

ANALÜÜS

Peatükis arutleme tuvastatud probleemide omavaheliste seoste üle. Loodavate seoste juurde ei saa ühelgi korral kinnitada kõikide ministeeriumide nimesilti. Peatükki lugedes ei tasu mõelda enam konkreetsele ministeeriumile, vaid vabaühendustele toetuste jagamise hügieenile Eestis tervikuna.

Valdkondlikke koondhindeid mõjutavad probleemid moodustavad mustri, mis koondub rahastusvoorude planeerimise ja strateegia nõrkuse katusnimetaja alla. See omakorda mõjutab toetuste jagamise läbipaistvust ja nendele ligipääsetavust.

Vabaühenduste toetamise strateegia nõrkusele või puudumisele viitas näiteks protsesside korraldus ministeeriumides, mille alusel toetuste jagamine sai kas osaliselt või suures mahus võimalikuks ilma avaliku konkursita. Seda ka aastatel, mil üldise läbipaistvuse kokkuleppe alusel vabaühendustele katuserahasid enam ei eraldatud. Rahastamist reguleeriti näiteks käskkirjadega ja puudus õiguslik ministeeriumi- või valdkonnaülene vabaühendustele toetuste jagamise kontseptsioon, milles oleks sätestatud peamised läbipaistvust ja ligipääsetavust tagavad reeglid.

Avaliku raha jagamisel tuleb tagada selle eesmärgipärane kasutamine ja vältida toetussummade erahuvides kulutamist

Ministeeriumiülse vabaühenduste toetamist reguleeriva korra olemasolu ei peetud mõnel juhul vajalikuks, vaid pigem bürokraatlikuks liialduseks. Seonduvalt esines arusaamatust, miks peaks rahastust reguleerivais dokumentides olema otseselt viidatud toetuse saaja avalikes huvides tegutsemise nõudele, kui ministeeriumi tegevused ja eesmärgid avalikke huve niikuinii teenivad. Ununes asjaolu, et avaliku raha

jagamisel tuleb tagada selle eesmärgipärane kasutamine ja vältida toetussummade erahuvides kulutamist. Nõue on seega vajalik, mitte niivõrd ministeeriumi avalike huvide esindamise kinnitamiseks, vaid raha taotlejate tegevuse reguleerimiseks. Euroopa Kontrollikoja raportis toodi samuti ühena peamistest probleemidest välja toetuste erahuvides taotlemise ohu võimaluse suurema tähelepanu pööramise vajalikkust. Kontrollikoja poolt tõdeti ka, et puudub kontroll raha jagamise üle väljaspool konkurse.

Viimasega seonduvalt esines meiegi ministeeriumide praktikates seda, et kitsastes meetmepõhistes dokumentides puudus rahastustamisel erandite tegemise korra regulatsioon. Laias laastus viitab see augule õigusruumis.

Strateegilise partnerluse praktika tõestab enda vajalikkust suurema läbimõelduse ja läbipaistvuse kontekstides

Planeerimise ja strateegia puudujääkidele viitab ka teine probleemide klaster, mis hõlmab vabaühenduste tegevuste sidumist ministeeriumi arengukavadega ja strateegiaga. Kuigi sageli olid toetuse andmise tingimustes olemas viited arengukavadele, millesse toetatavad tegevused panustasid, esines ka vastupidiseid olukordi (enamasti seotud konkursivälise toetuste jagamisega). Üle poole ministeeriumidest ei ole seni kasutusse võtnud strateegilise partnerluse praktikat vabaühendustega, mis selle raporti hindamistulemustele tuginedes enda vajalikkust tõestab, kuna on abiks rahastuse suurema läbimõelduse ja läbipaistvuse saavutamisel.

Vabaühendustega seotavate strateegilise partnerluse kokkulepete praktika toomine ministeeriumisse eeldab toetuste andmise süvitsi läbimõtlemist, eesmärgistamist ja planeerimist – strateegialoomet. Teisalt ka üldist soovi

vabaühendusi nende tegevuse läbi oma haldusala edendamisel kaasata ja võimestada, mitte lihtsalt raha nende suunal „loopida“.

Puudujäägid rahastust reguleerivate dokumentide sisus on samuti vähese läbimõelduse tagajärg. Näiteks ei olnud kokku lepitud piisavaid ja/või läbivaid indikaatoreid, mille alusel rahastamise tulemuslikkust ehk toetatud vabaühenduste tegevuste vilju hinnata. Oodatavad väljundid olid ebapiisavad, näiteks stiilis „*ministeeriumi ootused on täidetud*“. Halvemal juhul puudus või oli killustatud ka ligipääs ühenduste aruannetele, mis raskendab oluliselt rahastuse kasutamise avalikku kontrolli.

Üldiselt kehtestatud nõue, mille alusel toetuse saajad peavad aruandluse enda veebilehtedel avalikuks tegema, ei lihtsusta kontrolliprotsessi oluliselt. Probleemi võimendab hetkel näiteks ministeeriumide halduskoormust vähendav taotluste menetlemise süsteemide kasutuselevõtt, kuna avalik ligipääs neis olevatele dokumentidele puudub (andmeid tuleb eraldi küsida). Paljusi ei ole sobivate kriteeriumide või aja puuduse tõttu jõutud ka voorusid kokkuvõtivate koondanalüüside tegemiseni, veel enam nende avalikustamiseni. Seega ei ole tulemuslikkuse hindamise (sh koondhinnangu) alusel võimalik ei raha kasutamise otstarbekust avalikult kontrollida ega ka ministeeriumil endal potentsiaalselt vajalikke muudatusi uute voorude korraldusse teha, teisisõnu targemini planeerida.

Rahastatud tegevuste tulemuslikkuse hindamisega tihedalt seotud vabaühenduste võimekuse toetamise puhul olid samuti nõrgaks kohaks mõõdikud. Ministeeriumide kommentaaride

põhjal saab tõdeda, et isegi siis, kui vabaühenduste võimestamine on seatud toetuse eesmärgiks, on võimekuse kasvu hindamine sageli komistuskiviks. Sellisel juhul võib saada riivatud avalikkuse huvi, kuivõrd toetuste põhjendatus ei leia piisavat kinnitust. Probleemile aitab kaasa ka avalikkusele suunatud informatsiooni väheus. Näiteks esines ministeeriumi veebilehtedel (vabaühendustele) jagatavate toetuste kohta info killustatult või oli väga askeetlik ega võimaldanud huvilistel või üldsusel rahastamise korraldusest ja eesmärkidest piisaval määral aru saada. Ühest küljest suurendab avaliku informatsiooni puudumine rahastamise läbipaistmatus probleemi. Teisalt piirab ka meetmetest või koostööst huvitatud vabaühenduste ligipääsu. Piiramist võimendab ka toetuse taotluste hindamise korra vähene sisustatus, kus näiteks taotluste hindamise kriteeriumid või punktisummade kujunemine ei ole piisavalt lahti selgitatud. Seega jõuame ringiga tagasi vabaühenduste rahastamise strateegia ja läbimõeldud planeerimise vajalikkuse juurde.

Strateegialoome juurde käib ka kaasamise protsess, mis on edukas ja sisukas, kui sellega alustatakse varakult (planeerimise etapis). Vaadeldud perioodil kaasamisega esinenud probleemid on seotud eelkõige ministeeriumiülese vabaühenduste rahastamise kontseptsiooni puudumisega ja/või halduskoormuse reguleerimisega. Näiteks ei leitud võimalust korraldada tagasiside küsimist, vaid seda koguti jooksvalt. Probleemid on samas tihedalt omavahel seotud, kuna läbimõeldud ja strateegiliselt planeeritud protsess vähendab ka halduskoormust. Kaootiline ning alles muutustes olev protsess samas suurendab seda.

SOOVITUSED

Vabaühendustele toetuste jagamise üldine reeglistik vajab paljudes ministeeriumides paika panemist ning strateegilist läbimõtlemist. Ministeeriumideüleselt on vaja rahastusalane mõistete kasutamine ühtlustada, kuna praegune toetuse liikide ja mõistete segamine kasutamine takistab adekvaatse ja selge avaliku pildi kujunemist.

- Reeglite ühtlustamisel on vaja silmas pidada juba strateegilise partnerluse praktika kasutusele võtnud ministeeriumide rahastuspraktikate edukat korraldatust ja läbimõeldust, et mitte toimivaid praktikaid lammutada.
- Vabaühenduste seisukohalt on oluline, et muutused toetuste jagamise üldises reeglistikus ei tooks kaasa ligipääsetavuse ja läbipaistvuse vähenemist ning toimivate süsteemide välja vahetamist logisevate stardipakkude vastu.

Avalik huvi

Toetuste jagamist reguleerivatesse õigusaktidesse on läbipaistvuse huvides vaja nõuet, et raha jagatakse avalikes huvides tegutsemiseks.

Vabaühenduste rahastamise praktikate edukaks planeerimiseks ja sisukamaks läbimõtle-miseks on vaja lähtuda ühenduste rahastamise juhendmaterjalist ning tutvuda strateegilise partnerluse põhimõtetega (neis ministeeriumi-des, kus seda veel kasutusele ei ole võetud). Nii on võimalik ministeeriumiülene vabaühenduste rahastamise kontseptsioon läbipaistvalt ja ligi-pääsetavalt paika panna ning samuti olla koos-kõlas muude rahastamist reguleerivate õigu-saktidega (nt RES).

Tulemuslikkus

Rahastamist reguleerivates ja voorude tingi-musi täpsustavates õigusaktides on:

- vaja viidata strateegilistele dokumenti-dele, mille eesmärkidesse antav toetus panustab
- kokku leppida läbivad indikaatorid, mille alusel toetuse saaja ja/või vooru üldist tulemuslikkust hinnata

Koos rahastuse saajaga on vaja seada mõõde-tavad tulemusindikaatorid, mis toetavad sisuka-mat tulemuste hindamist, mitte rahulduda vaid väljundindikaatoritega (kui üldise strateegia ja väljundite seos ei ole selgitatud ning väljundite saavutamise meetodid ja mõju hinnatud).

Toetatud tegevuste tulemuste kohta on vaja esi-tada kõigile kättesaadaval ehk avalikul kujul in-formatsioon, millest saab teha järeldusi rahas-tamise üldise tulemuslikkuse kohta (näiteks koondatud viited tulemusaruannetele ministeer-iumi veebilehel koos ministeeriumi üldise vooru kokkuvõtva koondülevaatega).

Voorude tulemusi kokkuvõtivate koondanalüü-side pinnalt võiks eelnevalt kirjeldatud soovi-tuste alusel saada teha järeldusi osas, mis va-jab muutmist uute voorude planeerimisel ja/või korralduses. Hetkel esineb jooksvat suhtlemist, mis võib küll vajalike muudatusettepanekute ja vajaduste märkamiseni viia, kuid kindlust sel-leks ei ole piisavalt.

Kaasatus

Eelmise soovitus jätkuks on ministeeriumides vaja rohkem eesmärgistatud kaasamist vooru-desse. Seda nii varajases planeerimise etapis kui ka vooru vältel ning lõppedes.

Läbipaistvus

Vabaühendustele toetuste jagamine peab toimuma avaliku konkursi alusel. Esinevad võimalikud erandid peavad olema haldusala toetuste jagamise üldistes tingimustes välja toodud ja põhjendatud.

Toetuste jagamine peab olema reguleeritud vähemasti määruse tasemel üldise korraga, mida vooruti saavad täiendada näiteks täpsustavad käskkirjad.

Ministeeriumide veebilehtedele on vaja koondata haldusalas jagatavaid toetusi puudutav informatsioon isegi juhul, kui voorude haldamine on delegeeritud haldusüksuse juurde. Haldusala rahastusprotsessid on vaja esitleda avalikkusele arusaadaval, lihtsasti leitaval ja koondatud viisil.

Taotluste ja toetuste menetlemise keskkonnade miinuseks olev ligipääsu piiramine on vaja lahendada. Läbipaistev lahendus, kus toetuste aruandlusele on tagatud avalik ligipääs peab eksisteerima.

Samuti on nii toetuste jagamise läbipaistvuse aga ka ühenduste toetustele ligipääsu suurendamiseks vaja detailset ning avalikult kättesaadavat taotluste hindamise korda (võib olla ka vooru tingimusi reguleeriva dokumendi osa, milles on täpselt hindamissüsteem lahti selgitatud). Juba praegu on häid näiteid, kus ministeeriumid avaldavad enda veebilehtedel taotluste hindamise ja punktisüsteemi kirjelduse koos nimelise hindamiskomisjoni koosseisuga. See võimaldab avalikkusel tuvastada, mis alustel toetusi jagatakse. Samuti ka, ega hindamiskomisjonis võimalikke huvide konflikte ei esine.

Ligipääsetavus

Toetuste jagamise üldised ja ka voorusid täpsustavad tingimused on vaja sõnastada

piisavalt selgelt, siduda valdkondlike strateegiate ja/või arengukavadega, et taotlejail oleks võimalik avalikul konkursil kandideerides konkurentsivõimelisi taotlusi esitada.

Vabaühenduste kaasamine (toetustega tegevustele võimestamise tähenduses) on vaja veel paljudes ministeeriumides strateegiliselt läbi mõelda. Vältida tuleks kaootilist, ebaselgetel asjaoludel toetamist lihtsalt seetõttu, et nii on alati tehtud. Ootus on, et valdkonnas tegutsevad vabaühendused saavad avaliku huvi edendamisel ja eesmärkide suunal strateegiliselt kaasa mõelda ja tegutseda, olles seejuures adekvaatsete meetodite valikul vabad ja tuues avaliku huvi eest seismisse vajadusel sotsiaalse innovatsiooni olulist tõiget.

Võimekus

Strateegilise partnerluse raames jagatavad toetused on avaliku huvi edendamisel kasutuses kahes mõõtmes. Esiteks otseses valdkondliku arengukava toetamise mõõtmes, mille alusel viivad strateegilised partnerid põhjendatud, adekvaatsete ja heakskiidu saanud meetoditega ellu valdkondliku arengukava eesmärged. Teiseks ka selles mõõtmes, mis viib edasi üldist sotsiaalset innovatsiooni ühiskonnas. Seetõttu toetatakse strateegiliseks partneriks valitud vabaühendusi ka nende üldise võimekuse kasvus. Vabaühenduste võimestamise ja partneritena kaasamise mõtestamisel ning planeerimisel on vaja seada ka vabaühenduste võimekuse kasvu indikaatorid. Suures plaanis ei saa vabaühenduste võimekuse hindamine olla vaid ministeeriumi ülesanne. Kitsalt toetuste jagamise kontekstis aga on vaja baastase ja toetuste mõju võimekusele siiski ära mõõta, sest toetuste tulemuslikkuse näitamine on avaliku raha kasutamisel oluline aspekt.

Toetuste saajate soovitused ja mõtted

#võimekusekasvatamine

„Rahastamine on meie koosluse kujunemisel tohutuks abiks olnud. Saadud toetuste abil on loodud ruum. Meeskond on saanud uusi teadmisi, mõtteid ja vaateid. Ka valdkond ning võrgustikud on partnerlusest tuge saanud. Soovime kindlasti oma tegevusega jätkata ka vooru lõppedes.“

#eesmärgidjatulemused

Voorudele sihiks seatavate eesmärkide puhul oodatakse läbimõeldust tasandil, mis võimaldaks arengukavast lähtuvalt enda tegevuse eesmärkide seadmist. *„Eesmärgid peaksid pigem abistama, mitte niivõrd piirama. Üldsuunad on olulised, kuid saavutamise meetodite osas võiks jääda võimalusi.“*

Toodi välja, et vabaühenduste pingutusest üksi ei pruugi eesmärkide saavutamisel küllalt olla, kui need puudutavad suuremahuliste ühiskondlike muutuste esilekutsumist. Oodatakse koos eesmärgi suunal liikumist ja koordineeritud meetodeid, mis ei ole niivõrd kinni üksikute personide suhtumises. Suurem oma- ja sektorite vaheline koostöö avaliku huvi edendamisel annab eesmärgi suunal liikudes toekama tunde.

Strateegilises partnerluses olevad organisatsioonid jälgivad partnerlusaastate jooksul ka teisi organisatsioone, kes sama eesmärgi nimel tegustema on valitud. Ebavõrdne partnerite kohtlemine (näiteks soodsamate tingimuste andmine, osade partnerite vigadele läbi sõrmede vaatamine) põhjustab ühest küljest ebaõigluse tunnet, teisalt valvsust ja usaldamatust nii ministeeriumi kui ka teise partneri osas. Sisuliselt kaob seeläbi võimalus meetme raames koostöös maksimaalseid tulemusi saavutada.

„Kui indikaatorid on pandud, siis peaks neid aasta-aastalt ka jälgima ja kontrollima. Tundub, et osadele antakse raha ja vaadatakse tegemata tegevustele läbi sõrmede.“

#projektipõhinementaalseid

„Vabaühenduste säilenõtkuse ja pikaajalise arengu toetamise eesmärgil võiks strateegiline partnerlus toimuda muul viisil kui projektipõhiselt. Projektipõhine lähenemine võimaldab toetust küsida vaid konkreetsete selgepiirliste tegevuste jaoks, millele on võimalik seada lühiajalised tulemusnäitajad“

„Lõviosa oluliselt valdkonna arengusse panustavast tööst on atraktiivse projekti jaoks liiga pikaajaline, raskesti mõõdetav või „nähtamatu“, mis tähendab et selline tegevus jääb projektipõhise lähenemise puhul tihti toetamata.“

Vabaühenduste puhul on paindlikkus ja kiire reageerimine oluline võime- kus, mida edendada

„Projektipõhise rahastuse tõttu on piiratud vabaühenduste võimekust operatiivselt ühiskonnas toimuvale reageerida, kuid stabiilne 3-aastane rahastus annab seevastu võimaluse seatud huvikaitse-eesmärkidele keskenduda ilma igapäevase toimetuleku pärast muretsemata.“

„Projektipõhine rahastus katab sageli vaid projektiga seotud kulusid ning organisatsiooni enda tegevust ja pikaajalise kestvusega rutiinset taustatööd või korduvaid tegevusi on keerulisem finantseerida.“

„Organisatsiooni üldkulude toetus peaks olema suurem ning tasub mõelda ka mil moel saaks rahastus toetada projekti keskel eesmärkide ümber seadmist. Vabaühenduste puhul on paindlikkus ja kiire reageerimine oluline võimekus, mida edendada.“

#hangetekorraldamine

„/.../ Näiteks on ülekoormatud väikestel vabaühendustel keeruline lisaks projekti sisuliste eesmärkide täitmise tegeleda ka hankeseaduse

alusel korrektsete hangete läbi viimise jt tegevustega. Ministeeriumidel, kus on vastavate valdkondade eksperdid, võiks olla võimekus vabaühendustele selles tuge, ekspertiisi ja partnerlust pakuda.

Uued voorud võiks avaneda juba enne eelmiste lõppemist, et vabaühendustel oleks võimalus oma tegevusi selgemalt planeerida

#läbipaistmatus

Ministeeriumide halduskoormus on suur, mistõttu võtavad voorude korralduslikud nüansid enamasti oodatust rohkem aega. Vabaühendused hindavad voorude käivitumise protsessi liiga pikaks, mõistes samas, et finantskatte

leidmine ja muud korralduslikud küsimused on ajakulukad.

„Jätkusuutliku strateegilise partnerluse alustamiseks võiks olla usaldus, et rahastus ootamatult ja päeva pealt ei kao. Uued voorud võiks avaneda juba enne eelmiste lõppemist, et vabaühendustel oleks selgus, mis võimalused järgmisel koostööperioodil ees ootavad ning planeerida oma tegevusi.”

„Kui taotlusvoor avalikustatakse alles aasta teises kvartalis, siis ei ole aastaplaanis võimalik toetusega arvestavaid planeeringud teha.”

Rahastusvoorude vahe- või koondtulemuste kommunikeerimine ministeeriumi poolt aitaks valdkonnas tegutsejate missiooni üldsuse silmis põhjendada ja tugevdada. Sedaviisi leviks informatsioon valdkonnas läbi viidavaist tegevustest ka nendeni, kes konkreetse vabaühenduse veebilehelt seda otsima minna ei oska. Tulemuste kirjeldamine aitaks tagada suurema läbipaistvuse.

LISAD

Lisa 1. Hindamiskriteeriumid

Avalik huvi

1. Rahastamise tingimustes on välja toodud, et toetatakse avalikes huvides tegutsevaid organisatsioone.
2. Rahastamise korras on viide, et otsused peavad olema kooskõlas avalike huvidega.
3. Veebilehelt on leitav rahastamise eesmärk.
4. Korras või lepingus on viidatud, millisesse arengukavasse toetus panustab.
5. Sisse on seatud strateegilise partnerluse ja pikaajaliste tegevustoetuste praktika. See indikeerib, mil määral on ühenduste roll läbi mõeldud ja seostatud valdkonna eesmärkidega.

Tulemuslikkus

1. Rahastaja seab sellised rahastamise tingimused ja kriteeriumid, mis toetavad planeeritud eesmärkide saavutamist ja võimaldavad hinnata ühenduste rahastamise tulemuslikkust tervikuna.
2. Rahastamistingimustes on kokku lepitud läbivad indikaatorid, rahastaja on kehtestanud nende mõõtmise/hindamise metoodika ja korra.
3. Taotluse ja aruande vormid sisaldavad minimaalselt väljundindikaatoreid ja võimalusel ka tulemusindikaatoreid.
4. Raha jagamise ja kasutamise halduskulud on tõhusad (ministeeriumi hinnangul) ja ei tekita ebaproportsionaalselt suurt halduskoormust (läbipaistvus on tagatud, kuid protsess on halduskoormuse mõttes tasakaalus).
5. Aruannete pealt on tehtud koondanalüüs ja/või hinnatud rahastamise (meetme/programmi) tulemuslikkust.
6. Tulemuslikkuse hindamise põhjal on vajadusel muudetud rahastamise viisi või seda, mille elluviimiseks toetusi antakse.

Kaasatus

1. Olulisemate rahastamisprotsessi reguleerivate alusdokumentide ja rahastamistingimuste väljatöötamisel konsulteeritakse pühendustega võimalikult varakult, soovitatavalt eesmärkide püstitamise etapis.
2. Kaasarääkimise võimalus on antud kõigile asjast huvitatud osapooltele, valdkonnas või piirkonnas tegutsevatele ühendustele.
3. Raha kasutamise järel küsitakse ühendustelt tagasisidet rahastamisprotsessi reguleerivate alusdokumentide ja tingimuste, rahastamisprotsessi ja rahastaja töökultuuri kohta.

Läbipaistvus

1. Rahastaja veebilehel on olemas avalik teave ühenduste rahastamise põhimõtete ja tingimuste, rahastamisprotsessi ja selle tulemuste kohta, mis on lihtsasti leitav.
2. Koostatud on rahastamise kord, mis on kooskõlas rahastamise juhendmaterjaliga (maksimaalne tulemus); on tehtud muudatusi olemasolevas rahastamise korras (kesktase); on tehtud väikeseid muudatusi olemasolevas korras (miinimum).
3. Raha eraldatakse avaliku konkursi alusel, mis loob parimad tingimused rahastusprotsessi läbipaistvuse tagamiseks.
4. Aruanded on ministeeriumi lehelt leitavad/kättesaadavad/viidatud).

5. Hindamise kord on avalik ja üheselt mõistetav, hindamiskomisjoni koosseis ja kriteeriumid on avalikud.
6. Ühendused saavad enda kandidatuuri osas tagasisidet.

Ligipääsetavus

1. On kehtestatud selged rahastamise reeglid ja valikukriteeriumid, mida rahastamisel järgitakse sh. on selgitatud erandid.
2. Eristatud on projektitoetus, tegevustoetus ja teenuste rahastus.
3. TAT-id on objektiivsed ja potentsiaalseid taotlejaid mittediskrimineerivad. Konkursi tingimused ei tohi luua eeliseid konkreetsetele ühendustele või ühenduste rühmale.
4. Toetuste andmise tingimused on rahastamise eesmärgi ja otstarbe suhtes asjakohased ja põhjendatud. See tähendab, et rahastamise tingimused peavad tulenema rahastamise eesmärgist.
5. Kaasfinantseerimise tingimused on läbimõeldud ja mõistlikud.

Võimekus

1. Rahastamine toetab ühenduse eesmärkide saavutamist, professionaalsust ja pädevust ning tegevuse jätkusuutlikkust.
2. Esimese hindamiskriteeriumi täidetust on võimalik selgelt hinnata.
3. Toetus võimaldab katta organisatsiooni üldkulusid.

Lisa 2. Ministeeriumidesse saadetud küsimused

Iga valdkonna juurde oli ministeeriumidel võimalik kirjeldada ka muudatusi, mis 2023. ja 2025. aasta vahel valdkonnas aset on leidnud või planeerimisel.

1. **Avalik huvi** Rahastamine põhineb avalikul huvil ja on kooskõlas ministeeriumi strateegiliste eesmärkidega.
 - 1.1. Kas rahastamise tingimustes on välja toodud, et toetatakse avalikes huvides tegutsevaid organisatsioone?
 - 1.2. Kas rahastamise korras on viide, et otsused peavad olema kooskõlas avalike huvidega?
 - 1.3. Kas korras või lepingus on viidatud, millisesse arengukavasse toetus panustab?
 - 1.4. Kas veebilehelt on leitav, mis on rahastamise eesmärk?
 - 1.5. Kas sisse on seatud strateegilise partnerluse ja/või pikaajaliste tegevustoetuste praktika, mis indikeerib, mil määral on ühenduste roll läbi mõeldud ja seostatud valdkonna eesmärkidega?
2. **Tulemuslikkus** Ühenduste riigieelarveline rahastamine on tulemuslik.
 - 2.1. Kas rahastamise tingimused ja kriteeriumid toetavad rahastamise üldiste ja/või täpsustatud valdkondlike või programmipõhiste eesmärkide saavutamist?
 - 2.2. Kas kriteeriumid võimaldavad hinnata ühenduste rahastamise tulemuslikkust?
 - 2.3. Kas rahastamistingimustes on kokku lepitud toetuse tulemuslikkuse hindamiseks läbivad indikaatorid, ministeeriumil on nende mõõtmiseks/hindamiseks metoodika ja kord?
 - 2.4. Kas rahastamise taotluse ja toetusraha kasutamise aruande vormid sisaldavad minimaalselt väljundindikaatoreid, võimalusel ka tulemusindikaatoreid?
 - 2.5. Milline on tavapraktika toetusele kvalifitseeruvaile taotlejatele eraldatava toetussumma suuruse otsustamisel (pigem kõigile midagi või suurem summa kõige võimakamale)? Kas ja millistel puhkudel esineb kõrvalekaldeid tavapraktikast?
 - 2.6. Kuidas on võimalik leida avalikku infot tegevustoetuste saajate tegevuse tulemuste kohta?
 - 2.7. Kas raha jagamise ja kasutamise halduskulud on kulutõhusad?
 - 2.8. Kas viimati lõppenud vooru(de) aruannete kohta on tehtud koondanalüüs, et hinnata meetmete/programmide tulemuslikkust?
 - 2.9. Kas hindamise tulemustest on muudetud rahastamisprogramme/meetmeid?
3. **Kaasatus** Rahastamisprotsessi väljatöötamisse kaasatakse seotud osapooled.
 - 3.1. Kas olulisemate rahastamisprotsessi reguleerivate alusdokumentide ja rahastamise tingimuste väljatöötamisel konsulteeritakse ühendustega (sh varakult eesmärkide püstitamise etapis)?
 - 3.2. Rahastamisprotsessi reguleerivate alusdokumentide ja tingimuste väljatöötamisel on kaasärääkimise võimalus on antud kõigile asjast huvitatud ühendustele?
 - 3.3. Raha kasutamise järel küsitakse ühendustelt tagasisidet rahastamisprotsessi reguleerivate alusdokumentide; rahastamistingimuste, rahastamise protsessi; rahastaja töökultuuri kohta?
4. **Läbipaistvus** Toetuse andmine ja kasutamine on läbipaistev
 - 4.1. Palun linkige ministeeriumi veebilehel olevale infole, mis kirjeldab rahastamise põhimõtteid, tingimusi, rahastamisprotsessi ja selle tulemusi.
 - 4.2. Kas ministeeriumis kehtiv rahastamise kord on kooskõlas rahastamise juhendmaterjaliga?
 - 4.3. Kas toetusi eraldatakse vabaühendustele avaliku konkursi alusel?
 - 4.4. Kas kehtivate lepingute või otsuste alusel juba teada olevad toetuste saajad on nimeliselt välja toodud RES-is?
 - 4.5. Kas ja kust on leitavad toetuse saajate tegevusaruanded?
 - 4.6. Kas taotluste hindamise kord on avalik ja üheselt mõistetav (hindamiskomisjon, kriteeriumid), hindamiskomisjoni koosseis avalik?
 - 4.7. Kas vabaühendused saavad tagasisidet toetuse andmise ja mitteandmise otsuste kohta?
5. **Ligipääsetavus** Ühendustele on tagatud võrdne ligipääs rahastamisele (õiglus).
 - 5.1. Kas on kehtestatud selged rahastamise reeglid ja valikukriteeriumid, mida järgitakse?
 - 5.2. Kas rahastamise korras on eristatud projektitoetus, tegevustoetus ja teenuse delegeerimine?
 - 5.3. Kas erandid (nt nn katuseraha või sihtfinantseerimine) on korras selgitatud?

- 5.4. Kas toetuse andmise tingimused on Teie hinnangul objektiivsed ja potentsiaalseid taotlejaid mittediskrimineerivad? (Konkursi tingimused ei loo eeliseid konkreetsele ühendusele või ühenduste rühmale.)
 - 5.5. Kas toetuse andmise tingimused on rahastamise eesmärgi ja otstarbe suhtes asjakohased ja põhjendatud. See tähendab, et rahastamise tingimused tulenevad rahastamise eesmärgist.
 - 5.6. Kas kaasfinantseeringu nõuded on mõistlikud ja ei sea piiranguid ligipääsule?
6. **Võimekus** Rahastamine edendab ühenduste võimekust.
- 6.1. Kas ministeerium hindab valdkondlikult rahastatavate vabaühenduste vajadusi?
 - 6.2. Kas rahastamine toetab Teie hinnangul ühenduse professionaalsust ja pädevust ning tegevuse jätkusuutlikkust?
 - 6.3. Kas toetuse saaja võimekuse kasvu ministeeriumi poolse strateegilise partnerluse rahastamise tulemusena on võimalik hinnata?
 - 6.4. Kas projekti- ja tegevustoetused võimaldavad katta ka organisatsiooni üldkulusid?

Lisa 3. Toetusi saanud vabaühenduste küsimustik

1. Vastaja nimi
2. Esindatav organisatsioon
3. Ministeerium (haldusala), millele tagasisidet annad?
4. Aasta, mille kohta tagasisidet annad?
 - a. 2023
 - b. 2024
 - c. muu
5. Kui on võimalik, siis kirjuta taotlusvooru/meetme nimi, millest tagasisides juttu on
6. **Avalik huvi** Rahastamine põhineb avalikul huvil ja on kooskõlas ministeeriumi strateegiliste eesmärkidega.

Märksõnad:

- rahastamise korras/TAT-is viited arengukavadele;
- rahastamise eesmärk leitav (veebis/rahastamise korras);
- pikaaegse ja/või strateegilise partnerluse praktika, milles vabaühenduste roll on läbimõeldud ja seostatud valdkonna arenguga.

7. **Tulemuslikkus** Ühenduste riigieelarveline rahastamine on tulemuslik.

Märksõnad:

- TAT ja kriteeriumid toetavad eesmärkide saavutamist;
- kriteeriumid on võimaldanud hinnata tegevuse tulemuslikkust;
- ministeeriumil on vabaühendusega kokku lepitud tulemuslikkuse hindamiskriteeriumid - hindamiseks on oma metoodika ja kord;
- aruande vormid sisaldavad väljund- ja ka tulemusindikaatoreid;
- raha kasutamise halduskulud on tõhusad;
- ministeerium on analüüsinud lõppenud voorude rahastusprogramme ja meetmeid - teinud vajadusel tulemustest lähtuvalt muudatusi tulevastes/käimasolevates meetmetes ja programmides.

8. **Kaasatus** Rahastamisprotsessi väljatöötamisse kaasatakse seotud osapooled.

Märksõnad:

- olulisemate rahastamise alusdokumentide ja tingimuste väljatöötamisel konsulteeritakse vabaühendustega;
- kaasarääkimise võimalus on antud kõigile asjast huvitatutele;
- raha kasutamise järel küsitakse ühendustelt tagasisidet rahastamisprotsessi reguleerivate alusdokumentide, rahastamistingimuste, protsessi ja rahastaja töökultuuri kohta.

9. **Läbipaistvus** Toetuse andmine ja kasutamine on läbipaistev

Märksõnad:

- ministeeriumi veebilehel on rahastamise põhimõtted, protsess ja tingimused ning varasemad tulemused arusaadavalt kättesaadavad;
- rahastamise kord on kooskõlas rahastamise juhendmaterjaliga;

- *toetusi eraldatakse vabaühendustele avaliku konkursi alusel;*
- *toetuse saaja tegevusaruanded peavad olema leitavad (kust?);*
- *taotluste hindamise kord on avalik ja üheselt mõistetav (hindamiskomisjon, kriteeriumid avalikud);*
- *vabaühendused saavad tagasisidet toetuse andmise/mitteandmise kohta.*

10. **Ligipääsetavus** Ühendustele on tagatud võrdne ligipääs rahastamisele (õigus).

Märksõnad:

- *kehtestatud on selged rahastamise reeglid ja valikukriteeriumid;*
- *rahastamise korras on eristatud projektitoetus, tegevustoetus ja teenuse delegeerimine;*
- *erandid (katuseraha või sihtfinantseerimine) on rahastamise korras selgitatud;*
- *TAT-d on objektiivsed ja taotlejaid mittediskrimineerivad - konkursi tingimused ei loo eeliseid konkreetsetele ühendustele või ühenduste rühmale;*
- *TAT-d on rahastamise eesmärgi suhtes asjakohased ja põhjendatud;*
- *kaasfinantseeringu nõuded on mõistlikud ja ei sea piiranguid ligipääsule.*

11. **Võimekus** Rahastamine edendab ühenduste võimekust.

Märksõnad:

- *ministeerium hindab valdkondlikult rahastatavate vabaühenduste vajadusi;*
- *rahastamine toetab ühenduste professionaalsust ja pädevust, tegevuse jätkusuutlikkust;*
- *toetuse saaja võimekuse kasvu ministeeriumi strateegilise partnerina on võimalik hinnata;*
- *projekti- ja tegevustoetused võimaldavad katta ka organisatsiooni üldkulusid.*

Lisa 4. Vabaühenduste rahastamine 2023. aastal

Tabel 4. 2023. aastal ministeeriumide haldusalades vabaühendustele makstud toetused/teenustasud.
(Allikas: riigi saldoandmike avaandmeile tuginev portaal mtyraha.heakodanik.ee)

Ministeerium	Lühend	2023. aasta rahastus vabaühendustele ministeeriumide haldusalades	Osakaal (%) haldusalades kokku jagatud rahastusest	Muud toetused (kogu haldusala rahastusest)	Teenuse rahastus (kogu haldusala rahastusest)	Rahastust saanud ühenduste arv	2023. aastal ministeeriumi poolt otse vabaühendustele makstud rahastus	Muud toetused (kogu ministeeriumi rahastusest)	Teenuse rahastus (kogu ministeeriumi rahastusest)	Ministeeriumi osakaal (%) haldusalas jagatud rahastusest	Ministeeriumi osakaal (%) haldusalades kokku jagatud rahastusest
Kultuuriministeerium	KUM	72 168 340,43 €	31,29	66 623 330,08 €	5 545 010,35 €	2438	39 555 304,36 €	38 422 567,90 €	1 132 736,46 €	54,81	17,15
Haridus- ja Teadusministeerium	HTM	59 950 057,15 €	26,00	54 820 654,92 €	5 129 402,23 €	1278	45 039 504,08 €	44 693 813,28 €	345 690,80 €	75,13	19,53
Sotsiaalministeerium	SOM	32 713 177,19 €	14,19	7 896 445,56 €	24 816 731,63 €	370	7 958 588,93 €	5 815 111,02 €	2 143 477,91 €	24,33	3,45
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	RPM	26 994 174,38 €	11,71	26 176 752,32 €	817 422,06 €	877	5 922 273,04 €	5 746 929,67 €	175 343,37 €	21,94	2,57
Siseministeerium	SIM	12 098 153,40 €	5,25	8 549 612,48 €	3 548 540,92 €	551	2 228 048,00 €	2 145 613,27 €	82 434,73 €	18,42	0,97
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	MKM	7 639 424,14 €	3,31	4 966 783,68 €	2 672 640,46 €	163	4 899 448,06 €	4 679 155,68 €	220 292,38 €	64,13	2,12
Kliimaministeerium	KLM	7 021 157,60 €	3,04	6 046 225,60 €	974 932,00 €	230	3 610 634,64 €	3 430 974,25 €	179 660,39 €	51,43	1,57
Justiits- ja Digi-ministeerium	JUM	4 293 691,36 €	1,86	3 471 600,00 €	822 091,36 €	96	4 108 829,66 €	3 468 600,00 €	640 229,66 €	95,69	1,78
Välisministeerium	VÄM	3 329 979,48 €	1,44	3 248 417,11 €	81 562,37 €	60	1 351 666,44 €	1 271 956,47 €	79 709,97 €	40,59	0,59
Rahandusministeerium	RAM	2 942 365,81 €	1,28	2 788 263,42 €	154 102,39 €	317	2 795 951,02 €	2 788 263,42 €	7 687,60 €	95,02	1,21
Kaitseministeerium	KAM	1 465 393,41 €	0,64	708 799,50 €	756 593,91 €	287	535 158,50 €	530 301,50 €	4 857,00 €	36,52	0,23
Koond:		230 615 914,35 €	100,00	185 296 884,67 €	45 319 029,68 €	-	118 005 406,73 €	112 993 286,46 €	5 012 120,27 €	-	51,17

Lisa 5. Hinnangute võrdlev koondtabel

Tabel 5. 2016 ja 2025 aastatel ministeeriumidele antud hinnanguid võrdlev koondtabel.

Ministeerium 2025	Avalik huvi 2016	Avalik huvi 2025	Tulemus- likkus 2016	Tulemus- likkus 2025	Kaasa- tus 2016	Kaasa- tus 2025	Läbipaist- vus 2016	Läbipaist- vus 2025	Ligipää- setavus 2016	Ligipää- setavus 2025	Võime- kus 2016	Võime- kus 2025	Keskmine hinne 2016	Keskmine hinne 2025	Muutus
VÄM	3	5	3	4	3	5	4	4	3	5	3	5	3,2	4,7	1,5
HTM	4	5	4	4	5	5	3	4	4	5	4	4	4,0	4,5	0,5
SIM	4	5	3	3		4	3	5	5	5	3	4	3,6	4,3	0,7
KUM	3	4	3	3	2	5	4	4	4	5	3	3	3,2	4,0	0,8
SOM	4	4	3	4	2	4	3	4	4	5	3	3	3,2	4,0	0,8
KAM	4	4	4	5	4	1	4	4	3	5	3	3	3,7	3,7	0,0
MKM	4	4	3	4	3	4	3	3	3	4	3	3	3,2	3,7	0,5
RAM	3	3	3	4	3	4	3	3	3	3	3	4	3,0	3,5	0,5
KLIM*	3,5	3	3	4	3	4	2,5	2	3	3	3	3	3,0	3,2	0,2
PRM		4		3		2		3		4		3		3,2	
JUM	3	3	2	2	1	1	3	2	3	3	3	3	2,5	2,3	-0,2
Valdkondade keskmised	3,55	4,00	3,10	3,64	2,89	3,55	3,25	3,45	3,50	4,27	3,10	3,45	3,2	3,7	0,5
	I	II	IV-V	III	VI	IV	III	V-VI	II	I	IV-V	V-VI			

* 2016 hinnang koosneb kahe ministeeriumi keskmisest

VIIDATUD ALLIKAD

Tekstis viidatud allikad koondasime peatükkide kaupa viidatud allikate loetelusse. Allikad on peatükkide alla paigutatud tekstis esinemise järjekorras.

Kasutatud mõisted

Rammo, A. (2014). *Mis on avalik huvi?* Hea kodanik 1(59): 8-9. <https://heakodanik.ee/sites/default/files/files/Hea%20Kodanik%201-2014.pdf>

Fisher, J., Gunz, S., & McCutcheon, J. (2001). *Private/public interest and the enforcement of a code of professional conduct*. Journal of Business Ethics, 31(2), 191–207. [public_or_private-libre.pdf](https://www.jstor.org/stable/2764111)

OECD. (2003). *OECD guidelines for managing conflict of interest in the public service*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/130>

Sissejuhatus

Lauring, M., Jemmer, H., Mätlik, M., Tuisk, S. ja Hinno, R. (2016). *Variraport vabaühenduste riigieelarvest rahastamise juhendi järgimisest 2013-2015*. Tallinn: Vabaühenduste Liit. <https://heakodanik.ee/sites/default/files/files/variraport.pdf>

Matt, J., Uus, M., Hinsberg, H., Kaarna, R. ja Aps, J. (2013). *Ühenduste rahastamise juhendmaterjal*. Tallinn: Poliitikauuringute keskus Praxis. www.siseministeerium.ee/media/390/download

Vabaühenduste riigieelarvest rahastamise veebirakendus MTÜ-raha. (2025). Vabaühenduste Liit. Kasutatud 18.09.2025. https://heakodanik.shinyapps.io/vabayhendused_2022/

Valner, V. (toim). (2025). Euroopa kontrollikoda: vabaühenduste rahastamine on läbipaistmatu. ERR, 14. aprill. Kasutatud 28.07.2025, [Euroopa Kontrollikoda: vabaühenduste rahastamine on läbipaistmatu | Välismaa | ERR](https://www.err.ee/1007777777/euroopa-kontrollikoda-vabayhenduste-rahastamine-on-labyapaistmatu)

European Court of Auditors. (2025). *Transparency of EU funding granted to NGOs – Despite progress, the overview is still not reliable. Special report 11/2025*. Publications Office of the European Union. Kasutatud 28.07.2025. https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2025-11/SR-2025-11_EN.pdf

Riigikontroll. (2025). *Riigi 2024. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus*. Riigikontrolli aruanne Riigikogule. Tallinn, 28. august 2025. Kasutatud 25.09.2025, [Riigi 2024. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus*](https://www.riigikontroll.ee/raamatupidamise-aastaaruande-õigsus-ja-tehingute-seaduslikkus)

Eelnõude infosüsteem. (2025). *Riigieelarve seaduse muutmise seaduseelnõu*. Kasutatud 25.09.2025, [Riigieelarve seaduse muutmise seadus – EIS](https://www.riigieelarve.ee/seaduse-muutmise-seadus-eis)

Metoodika

Matt, J., Uus, M., Hinsberg, H., Kaarna, R. ja Aps, J. (2013). *Ühenduste rahastamise juhendmaterjal*. Tallinn: Poliitikauuringute keskus Praxis. www.siseministeerium.ee/media/390/download

Kokkuvõte

European Court of Auditors. (2025). *Transparency of EU funding granted to NGOs – Despite progress, the overview is still not reliable. Special report 11/2025*. Publications Office of the European Union. Kasutatud 28.07.2025. https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2025-11/SR-2025-11_EN.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium

Vabaühenduste toetamise tingimused ja kord. (12.02.2025). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 13.06.2025, [Vabaühenduste toetamise tingimused ja kord–Riigi Teataja](#)

Haridus- ja Teadusministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 13.06.2025, [Vabaühenduste toetamine | Haridus- ja Teadusministeerium](#)

Haridus- ja Teadusministeeriumi vabaühenduste taotluste menetlemise komisjoni moodustamine ning töökorra kinnitamine. (17.02.2025). *Ministri käskkiri*. Kasutatud 13.06.2025, [Vabaühenduste taotlusvooru komisjoni moodustamine ning töökorra kinnitamine](#)

Strateegiliste partnerite seminar. (8.07.2021). *Haridus- ja Teadusministeeriumi Youtube kanal*. Kasutatud 14.06.2025, [Strateegiliste partnerite seminar 08.07.2021 - YouTube](#)

Haridus- ja Teadusministeerium. (1.06.2023). *Ministeeriumi strateegilised partnerid kohtusid partnerluspäeval*. Kasutatud 14.06.2025, [Ministeeriumi strateegilised partnerid kohtusid partnerluspäeval | Haridus- ja Teadusministeerium](#)

Riigieelarvelise toetuse andmise kord. (21.08.2024). *Ministri käskkiri*. Kasutatud 14.06.2025, [Avalik dokumendiregister](#)

Haridus- ja Teadusministeeriumi vabaühenduste taotlusvooru tulemuste kinnitamine. (2025). *Ministri käskkiri*. Kasutatud 22.08.2025, https://hm.ee/sites/default/files/documents/2025-04/2025.04.01_Vaba%C3%BChenduste%20toetused_ministri%20KK.pdf

Justiits- ja Digiministeerium

Riigi toetatav õigusnõustamine. (21.03.2025). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 12.05.2025, [Riigi toetatav õigusnõustamine–Riigi Teataja](#)

Justiits- ja Digiministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 12.05.2025, [Õigusabi | Justiits- ja Digiministeerium](#)

Justiits- ja Digiministeerium. (2022). *Justiitsministeeriumi programm 2023-2026: Usaldusväärne ja tulemuslik õigusruum*. Kasutatud 13.05.2025, [JM programm 2023-2026.pdf](#)

Eakate õigusnõu toetamise konkursi komisjon. (29.12.2022). *Ministri käskkiri*. Kasutatud 20.06.2025, [Eakate isikute õigusnõu toetamise konkursi komisjon .pdf](#)

Erivajadustega isikute õigusnõustamise kättesaadavuse parandamiseks toetuse eraldamine. (7.03.2022). *Ministri käskkiri*. Kasutatud 20.06.2025, [Erivajadustega isikute õigusnõustamise kättesaadavuse parandamiseks toetuse eraldamine.pdf](#)

Kaitseministeerium

Riigikaitse valdkonna toetamise tingimused ja kord. (7.03.2024). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 3.06.2025, [Riigikaitse valdkonna toetamise tingimused ja kord–Riigi Teataja](#)

Kaitseministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 3.06.2025, [Toetused riigikaitsele projektidele | Kaitseministeerium](#)

Kaitseministeeriumi dokumendiregister. (2025). Kasutatud 3.06.2025, [Kaitseministeeriumi avalik dokumendiregister](#)

Kaitseministeerium. (2024). *Juhis kaitseministeeriumi projektitoetuste konkursil osalejale*. Kasutatud 4.06.2025, https://kaitseministeerium.ee/sites/default/files/juhis_kaitseministeeriumi_projektitoetuste_konkursil_osalejale_2025.pdf

Tegevus- ja projektitoetuse taotluste hindamiskomisjoni moodustamine. (19.12.2023). *Kantsleri käsk-kiri*. Kasutatud 4.06.2025, <https://adr.rik.ee/kaitseministeerium/dokument/14961677>

Lauring, M., Jemmer, H., Mätlik, M., Tuisk, S. ja Hinno, R. (2016). *Variraport vabaühenduste riigieelarvest rahastamise juhendi järgimisest 2013-2015*. Tallinn: Vabaühenduste Liit. <https://heakodanik.ee/sites/default/files/files/variraport.pdf>

Kliimaministeerium

Kliimaministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 1.07.2025, [Avaleht | Kliimaministeerium](#)

Kliimaministeeriumi dokumendiregister. (2025). Kasutatud 1.07.2025, <https://adr.envir.ee/>

Keskkonnainvesteeringute keskuse veebilehekülg. (2025). Kasutatud 2.07.2025, [Toetatavad tegevused | Keskkonnainvesteeringute keskus](#)

Riigi Tugiteenuste Keskuse veebilehekülg. (2025). Kasutatud 2.07.2025, [Avatud ja suletud taotlusvoorud | Riigi Tugiteenuste keskus](#)

Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse veebilehekülg. (2025). Kasutatud 2.07.2025, [Finantseerimise leidmine - EIS](#)

Struktuuritoetuste kasutamise seire ja hindamise tingimused ja kord (15.07.2005). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 28.08.2025. <https://www.riigiteataja.ee/akt/924229?leiaKehtiv>

Eelnõude infosüsteem. (2025). Kasutatud 28.08.2025, [Avaleht – EIS](#)

Kultuuriministeerium

Tekstis nummerdatult toodud Kultuuriministeeriumis toetuste jagamist reguleerivad dokumendid:

1. Muuseumi-, muinsuskaitse- ja raamatukogupoliitika kujundamise ning rakendamise strateegiliste partnerite toetamise tingimused ja kord. (26.09.2024). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/126092024012>

2. Rahvakultuuri valdkonna partnerorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord. (15.02.2019). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/105122024003>.

3. Rahvusvähemuste katusorganisatsioonide toetamise tingimused ja kord. (4.01.2019). *Riigi teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/131122022014>.

4. Rahvusvähemuste kultuuriseltside toetamise tingimused ja kord (20.02.2019). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/109012024010>.

5. Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetamiseks eraldatud vahenditest sporditoetuste taotlemise ja andmise kord. (26.09.2024). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/126092024008>.

6. Treeneri tööjõukulu toetuse määramise tingimused, sealhulgas nõuded spordialaliidule, spordiklubile ja spordikoolile ning selle omaosalusele, treeningrühmale ja treenerile, ning toetuse suuruse, jaotamise, tagasimaksmise ja tagasinõudmise kord. (25.10.2024). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/125102024005?leiaKehtiv>.

Kultuuriministeeriumi veebileht. (2025). Kasutatud 18.07.2025, [Toetused | Kultuuriministeerium](#)

Kultuuriministeeriumi dokumendiregister. (2025). Kasutatud 18.07.2025, [Kultuuriministeeriumi avalik dokumendiregister](#)

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Tekstis nummerdatult toodud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi toetuste jagamist reguleerivad dokumendid:

1. Võrdsete võimaluste ja soolise võrdsuse edendamise toetus. (1.04.2025). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/101042025010>.

2. Tarbijakaitsetegevuse riigieelarvelise toetuse andmise tingimused ja kord. (19.02.2019). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/119022019032?leiaKehtiv>.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 1.09.2025, [Avaleht | Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium](#)

Riigi Tugiteenuste Keskuse veebilehekülg. (2025). Kasutatud 1.09.2025, [Võrdsete võimaluste ja soolise võrdsuse edendamise toetamine | Riigi Tugiteenuste keskus](#)

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti veebilehekülg. (2025). Kasutatud 1.09.2025, [Vabaühendused saavad taotleda tarbijakaitse tegevustoetust | Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet](#)

Rahandusministeerium

Perioodi 2021–2027 tehnilise abina toetuse andmise tingimused. (12.11.2024). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 5.09.2025, [Perioodi 2021–2027 tehnilise abina toetuse andmise tingimused–Riigi Teataja](#)

Rahandusministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 3.09.2025, [Ülevaade välistoetustest ja programmidest | Rahandusministeerium](#)

Riigi Tugiteenuste Keskuse veebilehekülg. (2025). Kasutatud 3.09.2025, [2021-2027 rakendusperiood | Riigi Tugiteenuste keskus](#)

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt toetuste andmise tingimused ja kord. (28.12.2024). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 1.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/102042024003?leiaKehtiv>

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 1.09.2025, [Tegevus- ja projektitoetusi 2025. aastaks saab taotleda 9. märtsini | Regionaal- ja Põllumajandusministeerium](#)

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. (2024). *Tegevusaruande vorm riigieelarvelise toetuse kasutamise kohta*. Kasutatud 1.09.2023, [eraldised-2024-vorm-tegevusaruanne.docx](#)

Siseministeerium

Tekstis nummerdatult toodud Siseministeeriumi toetuste jagamist reguleerivad õigusaktid:

1. Riigieelarvelise toetuse andmise kord. (14.07.2021). *Siseministri käskkiri*. Kasutatud 3.09.2025, https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-11/riigieelarvelise_toetuse_andmise_kord_2021.pdf.

2. Kodanikuühiskonna strateegilise partnerluse tingimused ja kord. (28.03.2025). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 3.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/128032025017>.

Siseministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 14.07.2025, [Kodanikuühiskond | Siseministeerium](#)

Strateegiliste partnerite konkursi hindamiskomisjoni moodustamine. (29.03.2021). *Ministri käskkiri*. Kasutatud 14.07.2025, <https://adr.siseministeerium.ee/sisemin/dokument/1028427>

Siseministeeriumi avalik dokumendiregister. (2025). Kasutatud 14.07.2025, [Siseministeeriumi avalik dokumendiregister](#)

Sotsiaalministeerium

Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabaühenduste toetamine. (2.07.2025). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 20.07.2025, [Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabaühenduste toetamine–Riigi Teataja](#)

Sotsiaalministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 20.07.2025, [Strateegilise partnerluse rahaline toetamine | Sotsiaalministeerium](#)

Sotsiaalministeerium. (2025). *Taotluse sisestamise juhend*. Kasutatud 20.07.2025, [Taotluse sisestamise juhend – muudetud 22.09.2023.doc](#)

Sotsiaalministeerium. (19.09.2023). *Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabaühenduste toetamise taotlusvooru infotund*. Kasutatud 20.07.2025, [2023. aasta taotlusvooru Infotunni slaidid.pptx](#)

Sotsiaalministeerium (7.08.2023). *Hindamisjuhend*. Sotsiaalkaitseministri määruse lisa. Kasutatud 21.07.2025, [Hindamisjuhend.pdf](#)

Välisministeerium

Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskuse veebilehekülg. (2025). Kasutatud 12.06.2025, [Voorud ja hanked | ESTDEV](#)

Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord. (18.12.2021). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 4.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/118122021002?leiaKehtiv>

Tekstis nummerdatult toodud Välisministeeriumi toetuste jagamist reguleerivad õigusaktid:

1. Tegevus-, projektitoetuse ja stipendiumi andmise ning humanitaarabi partneri valiku kord. (15.06.2022). *Kantsleri käskkiri nr 133*. Kasutatud 4.09.2025, [link](#)

2. Välispoliitika valdkonna tegevuste toetamise tingimused ja kord. (28.06.2024). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 4.09.2025, <https://www.riigiteataja.ee/akt/128062024024>

3. Tegevustoetuse „NATO ning laiema välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud mittetulundustegevuste toetamine“ konkursi tingimused ja kutse. (29.11.2024). *Välisministeeriumi veebileht*. Kasutatud 4.09.2025, [link](#).

Välisministeeriumi veebilehekülg. (2025). Kasutatud 24.08.2025, [Välisministeerium kuulutab välja tegevustoetuse konkursi arengukoostööga seotud mittetulundustegevuse toetamiseks | Välisministeerium](#)

Välisministeerium. (2024). *Arengukoostöö ja humanitaarabi tulemuste hindamise strateegia ning tegevuskava*. Kasutatud 4.09.2025, [Microsoft Word - Arengukoostöö ja humanitaarabi tulemuste hindamise strateegia ning tegevuskava puhas](#)

Välisministeerium. (2024). *Indikaatorite raamistik*. Kasutatud 4.09.2025, <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://www.vm.ee/sites/default/files/documents/2024-11/Lisa%202.%20hindamisraamistik.xlsx&&wdOrigin=BROWSELINK>

Välisministeerium (2024). *Indikaatorite definitsioonid*. Kasutatud 4.09.2025, [Microsoft Word - Lisa 3. Indikaatorite definitsioonid](#)

2023. aasta rahastusandmed

Vabaühenduste riigieelarvest rahastamise veebirakendus MTÜ-raha. (2025). Vabaühenduste Liit. Kasutatud 18.09.2025. https://heakodanik.shinyapps.io/vabayhendused_2022/

2016 ja 2025 keskmiste hinnangute võrdlus

Lauring, M., Jemmer, H., Mätlik, M., Tuisk, S. ja Hinno, R. (2016). *Variraport vabaühenduste riigieelarvest rahastamise juhendi järgimisest 2013-2015*. Tallinn: Vabaühenduste Liit. <https://heakodanik.ee/sites/default/files/files/variraport.pdf>

Analüüs

European Court of Auditors. (2025). *Transparency of EU funding granted to NGOs – Despite progress, the overview is still not reliable. Special report 11/2025*. Publications Office of the European Union. Kasutatud 28.07.2025. https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2025-11/SR-2025-11_EN.pdf